

V NUMERIS

SPARNAI

NEMOKAMAS!

Neprisklausomo požiūrio menraštis

Tiražas 1000 egz.

2008 Sausis

Numero tema = Žiniasklaida

Žiniasklaidos vaidmuo

Ignas Kalpokas

Apie šią temą prabėgomis jau buvo užsiminta manipuliacijoms skirtame „Sparnų“ numeryje, tačiau manytina, jog labai svarbu ją apžvelgti kiek plačiau.

Neabejotina, jog žiniasklaida atlieka nepaprastai svarbų vaidmenį demokratinėje sistemoje, yra vienas svarbiausių elementų, leidžiančių jai funkcionuoti. Ji dažniausiai įvardinama kaip „sarginis šuo“ – sekdamas valdžios institucijų veiklą bei apie ją informuodama visuomenę, žiniasklaida paprastai skatina skaidresnę, efektyvesnę institucijų veiklą, o šioms netinkamai funkcionuojant, prisideda prie pasikeitimų skatinimo (pavyzdžiui, formuojant preferencijas rinkimų metu). Suprantama, tai suteikia žiniasklaidai ir labai didelę galią, kurį ne visada yra išnaudojama moraliai bei pagal, reikia pripažinti, gana idealistiškai formuojamus funkcijų apibrėžimus.

Funkcijos

Daugelis mokslininkų išskiria labai panašias politines žiniasklaidos funkcijas demokratinėje visuomenėje. Būdingiausios, be jau minėto nuolatinio stebėjimo ir visuomenės nuomonės formavimo, yra labiau susietos su rinkimų procesu, ir galėtų būti šios:

- Mokyti piliečius pasinaudoti savo demokratinėmis teisėmis;
- Informuoti apie rinkimų kampanijos eigą;
- Suteikti politinėms partijoms galimybę perduoti savo poziciją elektoratui;
- Suteikti politinėms partijoms galimybę debatuoti vienai su kita;
- Pranešti apie rezultatus, nuomonių pasiskirstymą, stebėti balsų skaičiavimą;
- Stebėti patį rinkimų procesą, įvertinti jo sąžiningumą, efektyvumą ir reprezentatyvumą.

Žinoma, jokių būdu negalima manyti, jog žiniasklaida yra vienintelis įmanomas žinių šaltinis. Tačiau taip pat reikia pripažinti, jog gyvename medijų, masinės komunikacijos priemonių, dominuojamame pasaulyje, būtent šios komunikacijos priemonės lemia politinę darbotvarkę, net ir mažiau išsivysčiusiose šalyse.

Rinkimų stebėjimas ir informacijos pateikimas

Dalis minėtų funkcijų yra visiškai aiškios ir savaime suprantamos, nereikalaujančios daug papildomų komentarų. Tačiau ties keliomis jų norėtųsi apsistoti kiek ilgesniam laikui. Visų pirma – prie funkcijų, apibūdinančių rinkimų stebėjimą ir informacijos

apie juos pateikimą.

Visų pirma, reikia pasakyti, jog žiniasklaidos stebėjimas kampanijos metu labai dažnai yra naudojamas, kaip vienas iš rinkimų sąžiningumo nustatymo būdų. Tam yra naudojama statistinės analizės, medijos studijų ir diskurso analizės kombinacija. Paprastai kalbant, siekiama nustatyti, ar visoms politinėms jėgoms buvo suteikiamos vienodos galimybės, ar žiniasklaidoje nedominavo viena pozicija, ar kampanija buvo nušviečiama vienodai, be išankstinio nusistatymo.

Žiniasklaida gali pasirinkti keletą būdų rinkimams stebėti ir informuoti apie juos, reikalaujančių ir skirtingų resursų bei dalyvavimo laipsnių, taip pat ir skirtingo bendradarbiavimo su institucijomis lygio. Pačiu paprasčiausiu atveju, tėra bendrais bruožais pranešamos svarbiausios naujienos, informuojama apie vykstančius procesus bei vyraujančias tendencijas

Pagrindinis šio informavimo būdo išskirtinumas – žiniasklaida nesusijusi ar menkai susijusi su politinėmis bei valdžios institucijomis, tad informaciniai filtrai egzistuoja tik pačios komunikacijos priemonės viduje. Be pačių bendriausių funkcijų (tokių kaip agitacijos uždraudimas rinkimų dieną, naujais rezultatais ir informacijos pateikimas) institucijos nedalyvauja visuomenės infor-

(tęsinys 4 puslapyje)

Žurnalistika

Vytautė Ginkevičiūtė

Nesugadintasis skaitytojas,

žurnalistui rašyti apie pačią žurnalistiką ganėtina sunku, nes ji dažnai tampa šilta motina, kuri maitina kūrybinę giją turintį žmogų. Nors toji motina dažnai esti pikta, neduodanti kišenpinigių, tačiau apie ją, kaip apie mirusią, tik gerai arba nieko. Aišku, kartais nepriteklių ir socialinių garantijų nebuvimą atperka iliuzinis prestižas, tam tikra garbė draugų ir giminaičių akyse, kurie akiai tiki tuo, ką rašo laikraščiai, o žurnalistas tampa tiesos Prometėju, ir visai nesvarbu, kad jo stereotipinis požiūris, reiškiamas straipsniuose, formuoja kiek iškreiptą kolektyvinį supratimą apie esamus reiškinius. Žurnalistikos mechanizmas

nepatyrusį rašytoją, svajojantį apie stubilnančią karjerą, apsėda kaip narkotikas, kuris sukelia fizinę (t.y. piniginę) priklausomybę, ir tiesos žmogus nekuria nieko naujo, tik paklūsta taisyklėms.

Mane labai žavi puikūs televizijos populiarinio meno projektai šokiai, dainos, gebėjimas turiningai šėlti, nes tai - puikus būdas šaltam ir dažnai be bokalo negebančiam linksintis lietuviui išmokti turiningai leisti laiką. Deja, puikumas niekada neegzistuoja be trūkumų: tuo tarpu kai gudrūs verslininkai *kala pinigų*, naivūs jaunuoliai, apsvaigę (nuo dar jaunesnių nei patys yra) jaunuoliukų dėmesio, nebemato realaus gyvenimo ir to, kad jie - tik šou įrankiai. Jokios kūrybos. Jokio individualumo. Bravo! Paplūkime jiems ir tiems, kurie detalizuoja jų kaliniškus gyvenimus, - tiesiog žmonės-

beždžionės (jau nekalbant apie tai, kad patys TV projektai kopijuojami iš užsienio televizijų ir konkurencingai plėtojami tiek LNK, tiek TV3), praradę savo tapatybę kvailiai. Neskubėkite, tai nėra švaistymasis žodžiais ar tuščias įžeidinėjimas. Remdamasi liuteronų teologo D.Bonhoeffer mintimis, drįstu teigti, kad kvailumas nėra tiesioginis bukumas, lėkštumas ar daunizmas. Kvailumas – savo tapatybės netekimas, asmenybės sunykimas, kalbėjimas tarsi kitų lūpomis (šiuo atveju, šokimas pagal vartotojiškos ir vien tik vartotojiškos auditorijos dūda), neturėjimas savo kūrybinės idėjos, nuomonės, kuri nebūtų auditorijai pateikta kaip *lindimas į ...* ir negebėjimas reikšti avantiūristinių, tobulėti skatinančių

(tęsinys 4 puslapyje)

LAIKRAŠTĮ „SPARNAI“ FINANSUOJA:

JAUNIMO REIKALŲ
DEPARTAMENTAS

prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Redaktoriaus Žodis

Pagaliau „Sparnai“ pasiekė ribą, kurią galima pažymėti – išleistas penktasis numeris. Tai pavyko nepaisant visų niūrių skeptikų prognozių ir fakto, jog pirmieji numeriai atsirado iš esmės vos keleto žmonių dėka. Dabar jau aišku, kad šis laikraštis reikalingas tiek leidėjams, tiek skaitytojams.

Pasirinkimas šiame numeryje rašyti apie žiniasklaidą tam tikra prasme yra dviprasmiškas. Viena vertus, patys būdami priskirtini prie žiniasklaidos atstovų, iš dalies turėtume kalbėti apie žmones, panašius į save, tad kritiški vertinimai automatiškai tampa diskutuo-

tini. Kita vertus, jau pradėdami leisti „Sparnus“ apsisprendėme laikytis kiek nuosalyje ir būti kitokie, alternatyvūs. Todėl šia tema tikimės pateikti žvilgsnį tiek iš vidaus, tiek iš išorės.

O žiniasklaida Lietuvoje aptarinėjama dažnai ir paprastai iš blogosios pusės. Teigiama, kad ji neobjektyvi, priklausoma nuo reklamos užsakovų bei savininkų, o žurnalistams savo autentiškos nuomonės reikšti neleidžia redaktoriai. „Sparnai“ nenorėtų siūlyto kokios nors vienos pozicijos ir kiekvienam straipsnio autoriui palieka priimti individualų

sprendimą.

Vis dėlto yra vienas aspektas, su kuriuo nesutikti neįmanoma – brandi, atsakinga žiniasklaida neabejotinai prisideda prie brandžios ir atsakingos visuomenės kūrimo, prie socialinių srautų stiprinimo, prie atmosferos šalyje gerinimo. Ir labai panašu, kad tokios žiniasklaidos Lietuvoje trūksta.

Tad penktąjį kartą džiaugdamasis garbe kreiptis į skaitytojus kaip „Sparnų“ redaktorius, galiu pažadėti, kad mes stengsimės būti būtent brandžios ir atsakingos žiniasklaidos pavyzdžiu.

Ignas Kalpokas

Žiniasklaidos politika

Karolis Prusevičius

Turint omenyje pasaulinį žiniasklaidos verslo išplitimą, skaitmeninių technologijų įtaką ir naujus informacijos plėtros metodus, ekonominę informacijos svarbą, visiškai nėra nuostabu, kad žiniasklaidos politika yra labai aktualus klausimas. Čia įsijungia daug interesų grupių, iki tol glūdėjusių tarsi periferijoje, grupių, šiaip jau įsikūrusių visiškai skirtingose vietovėse ir užsiimančių visiškai skirtinga veikla. Tai ir tarptautinės organizacijos, ir religinės, vartotojų, ideologinės, šeimų, socialinės bei kitos organizacijos. Suinteresuotų grupių skaičiaus išaugimas apskritai yra vienas didžiausių iššūkių tradicinei žiniasklaidos koncepcijai, kaip ir valstybės požiūriui į ją. Lobistai, įvairios „spaudimo grupės“ egzistavo ilgą laiką, tačiau neturėdamos tokios galios, kokia disponuoja dabar.

Paprastai žiniasklaidos interesų ratą formuodavo siaura žmonių grupelė, kuri kartais gal ir būdavo pasiryžusi išklausti interesų grupes, tačiau tik tam tikrose ribose, sutampančiose su jos pačios vizija to, kas privalo būti padaryta. Tuo metu žiniasklaida daugiausia galėdavo atspindėti viešųjų ryšių kampanijas. Tačiau esama tiesioginės priklausomybės tarp spaudimo grupių skaičiaus didėjimo ir „viršūnėlių“, formuojančių žiniasklaidos interesus, įtakos erozijos. Ypač tai pasakytina apie stambių grupių, kontroliuojančių didelius finansinius srautus įsijungimą. Tuomet, kaip poveikio priemonė siekiant priversti imtis vienos ar kitos temos, be to, imtis turint išankstinę nuomonę, gali būti panaudotas reklamos užsakymas (arba priešingai – grasinimas užsakymų nutraukimu), taip pat – tiesioginis finansinis poveikis redaktoriams (todėl mes sąmoningai naudojame terminą „spaudimo grupės“, o ne „lobistai“).

Žiniasklaidos verslas paradoksalus. Kadangi jis daro tiesioginį poveikį visiems, politiškai domisi juo labiau nei bet kuria kita veiklos sritimi. Žinoma, demokratinėje valstybėje koku nors būdu kištis į žiniasklaidos veiklą valdžios institucijoms yra sunku. Tačiau įmanoma imtis tam tikrų priemonių ar bent grąsinti, jog jų bus imtasi.

Tai ir kurių nors pelningų reklamos sričių (pvz. alkoholio) ribojimas, ir tarkime, nurodymas, jog vienoks ar kitoks plotas turi būti paliktas „socialinėms reikmėms“ arba „visuomenės gerovės skatinimui“, arba „nacionalinių vertybių propagavimui“ (panašūs bandymai išties vyko kai kuriose šalyse).

Vis dėlto egzistuoja dar viena problema, apie kurią yra pernelyg mažai kalbama – tai tiesiog informacijos netikslumo galimybė. Labai tikėtina, kad netikslią informaciją turi spaudimo grupės. Ir tai nebūtinai reikšia, jog kas nors nuos tyčia klaidina – tiesiog šiuolaikinėje informacinėje erdvėje pilna prieštarų žinių apie tą patį reiškinį, tai turbūt neišvengiamas pliuralizmo padarinys, o galbūt tam nemažai įtakos turi ir postmodernistinis reliatyvizmas. Tačiau taip pat visiškai realu, kad pati žiniasklaida jau gauna daugiau ar mažiau iškraipytą informaciją, ypač jei ji renkama iš subjektyvių individualių šaltinių arba neatliekant pakankamai plataus tyrimo. Turint omenyje kaip niekada išsiplėtusį informacijos srautą ir spektrą, darosi akivaizdu, kad toks tyrimas įmanomas tik tais klausimais, kurie yra laikomi nepaprastai svarbiais, tuo tarpu prieš pranešant apie visus kitus tenka apsiriboti tik informacijos surinkimu ir neretai tik labai menku apdorojimu, nekalbant jau apie išsamų patikrinimą.

Toliau būtina atsižvelgti į tai, jog žiniasklaidos versle svarbų vaidmenį vaidina žmonės, neturintys reikalingų žinių. Čia turimos omenyje tiek žinios apie pačią žiniasklaidą ir jos veiklos specifika, tiek žinios apie konkretų klausimą, kurio pateikimui visuomenės informavimo priemonėse stengiamasi padaryti įtaką. Tai yra, arba keliami nerealūs reikalavimai, kurių neįmanoma įgyvendinti praktikoje, arba turimi nerealūs lūkesčiai, kuriems nepasitvirtinus kyla nepasitenkinimas. Natūralus viso to rezultatas – žiniasklaidos veiklos trikdymas.

Žiniasklaida gali būti panaudota kaip ginklas „nutekinant“ slaptą informaciją apie konkurentą. Tokie pavyzdžiai labai dažni ir

mėginti juos suminėti būtų bergėdžias reikalas. Tačiau negalima abejoti, kad tokia situacija kardinaliai iškreipia konkurenciją politikoje, ekonomikoje ar bet kurioje kitoje gyvenimo sferoje, netgi nepriklausomai nuo to, ar paskelbta informacija teisinga, ar klaidinga.

Nors pabrėžėme interesų grupių skaičiaus išaugimą, čia pat reikia ir paklausti, ar tikrai visos jos turi vienodą priėjimą prie medijų. Atsakymas yra vienareikšmiškai neigiamas. Smulkios ar menkai organizuotos interesų grupės niekada neįgis tiek svorio ir negalės konkuruoti savo pozicijos pateikime su stambiomis, turtingomis ir įtakingomis grupėmis, tokiomis kaip politinės organizacijos, korporacijos, tarptautinės organizacijos ir kt. Tokia situacija yra pakankamai logiška ir dėsninga, tačiau negalime nepripažinti, kad visuomenės interesus žinoti, gauti informaciją, pateiktą per daugelį prizmių, taip suteikiant galimybę kiekvienam individui pasirinkti jam asmeniškai priimtinausią poziciją, šiuo atveju nustoja būti tenkinamas.

Galiausiai reikia pripažinti, kad yra nemažai interesų grupių, o taip pat ir politikų, kurie mano žiniasklaidą esant nereikalinga, t.y. pagal jų poziciją, geriausia politika yra ta, kurioje nedalyvauja visuomenė. Savaime suprantama, kad šiandieniniame pasaulyje tai beveik neįmanoma, tačiau tokių anachronistinių nuostatų išvengti nepavyksta. Žinoma, žiniasklaidos egzistavimo faktas nepanaikina slaptų susitarimų, užkulisinų derybų bei asmeninių interesų siekimo galimybių, tačiau bent jau susiaurina galimus pasirinkimus. Kita vertus, politikai patys neretai pereina į puolimą, mėgindami riboti žiniasklaidos teisę gauti informaciją, stebėti vienus ar kitus įvykius ir pan.

Žinoma, trumpame straipsnyje nėra įmanoma apžvelgti visų žiniasklaidos politikos aspektų, juo labiau – aptarti priemonių, kaip išvengti vienu ar kitu neigiamų tendencijų bei sustiprinti teigiamas. Bet galima tikėtis, kad toks įvadas galėtų būti šaltinių tolimesniems apmąstymams bei diskusijoms.

Praktiniai pavyzdžiai, kaip padaryti ką nors iš nieko

Publikuojami darbai atlikti pagal Igno Kalpoko Nacionalinės moksleivių akademijos filologijos dalykinei grupei parengtą užduotį „Postmodernizmas – simuliacija ir simuliacrai“

Kaip galima padaryti ką nors iš nieko? Atrodytų, tai prieštarauja bet kokiems fizikos dėsniams. Tačiau išradingas žmogus gali bet ką. Tarkime, esate žurnalistas ir turite sudominti skaitytoją pačia banaliausia istorija arba tokia, kuri tikrai nekris į akis. Ką tuomet darote? Ogi pasitelkiate truputėli fantazijos. Koks to rezultatas? Ogi visai neblogos „laikraštienos“ pavyzdys. Keletą variantų čia ir pateiksime.

Eglė Jasukaitytė

Pranešimas daugiau komiškas nei aktualus – viename Naujosios Zelandijos internetiniame aukcione siūloma įsigyti David'o Beckham'o maisto likučius ir nešvarius indus, iš kurių valgė futbolo žvaigždė. Konkrečiau – iki pusės nuvalgytą kukurūzų burbuolę, beveik tuščias gėrimo buteliukas ir prakąsta prancūziškų bulvyčių lazdelė, taip pat lėkštė, šakutė ir peilis. Ne jau viskas taip banalu? O gal už viso to slypi kokia nors prasmė? Pagalvokime...

Kilnus futbolo žvaigždės poelgis Naujojoje Zelandijoje

Pasaulio spaudoje pasirodė pranešimai, jog lankydamasis Naujojoje Zelandijoje futbolo superžvaigždė Davidas Beckhamas paskatino savo gerbėjus prisidėti prie Jungtinių Tautų AIDS programos (UNAIDS) pasitelkdamas netradicines priemones.

Per tris savo viešnagės dienas garsusis futbolininkas įvairiausiose užkandinėse, baruose, greito maisto restoranuose bei kavinėse paliko įvairių maistų likučių, nešvarių indų ir stalo įrankių. Pasak liudininkų, visus šiuos daiktus žvaigždė paliko jį aptarnavusiems padavėjams ir paprašė jų pasiūlyti juos kuriame nors internetiniame aukcione, o surinktus pinigus pervesti UNAIDS programai.

Šis D.Beckhamo poelgis galėjo likti paslapyje, tačiau vienos Velingtono užkandinės padavėja, susigundžiusi pinigais, kuriuos galėtų gauti už praneštą informaciją, apie žvaigždės elgesį pranešė vietinio laikraščio redakcijai.

Ketvirtadienį paliktus futbolininko maisto likučius surinkusi padavėja tvirtino, kad žvaigždė pareiškė norą, jog „jo geras darbas liktų paslapyje ir atrodytų tiesiog kaip atsainus ir neplanuotas maisto palikimas lėkštėje.“ Dvidešimt penkerių metų darbuotoja buvo sužavėta paprasto ir malonaus įžymybės bendravimo, teigė, kad jis atrodė kaip paprastas turistai ir nekėlė jokių absurdiškų kaprizų.

Iš pirmo žvilgsnio neypatingas mėšainis, iki pusės suvalgyta kukurūzo burbuolė beveik tuščias gėrimo „Coca Cola“ buteliukas ar prakąsta skrudinta bulvytė akimirksniu gali

tapti paklausia preke sužinojus, kad tai – futbolo žvaigždės rankose ir net burnoje (!) turėtas maistas. Tikimasi, kad dar didesnio pirkėjų dėmesio susilauks panaudota futbolininko lėkštė bei peilis su šakute.

Norintieji įsigyti su žvaigžde susijusių daiktų gali dalyvauti Naujosios Zelandijos tinklalapyje „Trade Me“ vykstančiame aukcione. Pavyzdžiui, čia siūlomos prancūziškos bulvytės pradinė kaina jau padidėjo trigubai. Visos už futbolininko paliktus daiktus surinktos lėšos bus pervestos į specialią UNAIDS sąskaitą.

D.Beckhamo atstovai spaudai pasirodžiusių pranešimų nekomentuoja, tačiau, pasak artimų iš Didžiosios Britanijos kilusios žvaigždės draugų, tai ne pirmas toks žymaus futbolininko poelgis. Jų teigimu, D.Beckhamas yra linkęs viešbučiuose palikti nereikalingų asmeninių daiktų tam, kad juos radę gerbėjai galėtų pasipelninti.

Tiesa, manoma, kad paskutinis įvykis, sulaukęs daugiausia dėmesio, buvo kol kas vienintelis, kai surinkti pinigai futbolininko prašymu bus pervesti kaip auka pasaulinei organizacijai. Šaltinių teigimu, tokia idėja garsiajam žaidėjui kilo spontaniškai ir jis neatmeta galimybės panašias akcijas paversti tradicinėmis ir netgi pabandyti pritraukti kitas pasaulinio garso įžymybes.

Tačiau kai kurių skeptikų nuomone, Naujojoje Zelandijoje vyko D.Beckhamo personažo, siekiant žiniasklaidos dėmesio, iš anksto surežisuotas spektaklis, prie kurio organizavimo manoma prisidėjo ir Victoria Beckham.

Oficiali futbolininko viešnagės Naujojoje Zelandijoje priežastis - Los Andželo futbolo klubo „Galaxy“ parodomosios rungtynės su Velingtono komanda „Phoenix“. Varžybos sulaukė didelio žiūrovų susidomėjimo, ne paslaptis, kad pagrindinė to priežastis – galimybė iš arti pamatyti garsiojo futbolininko žaidimą.

D.Beckhamas išvyko sekmadienį, kad prisijungtų prie savo žmonos Victorios, kuri su atgimusia grupe „Spice Girls“ Kanados Vanuverio mieste pradėjo pasaulines gastroles.

Justina Raižytė

O jei pagalvotume apie truputį koliažo? Su-
liekime dvi naujienas į vieną ir pažiūrėkime, ką galėtume gauti...

Gruodžio 4 diena, trečiadienis

Siekdamas objektyviai informuoti mielus skaitytojus apie liūdnai pagarsėjusius pastarųjų savaitžių įvykius Prancūzijoje bei norėdamas atsiriboti nuo visų pasirodžiusių anoniminių žinučių ir spekuliacinių pranešimų, mūsų dienraštis pateikia Jums trumpą oficialiai patvirtintų pranešimų apžvalgą.

Redakcija

Lapkričio 22 diena, ketvirtadienis

„<...>Anot žymaus prancūzų filosofo ir pa-
žangiausių tyrimus socialinių mokslų srity-

je atliekančio nepriklausomo „Outrer“ instituto direktoriaus Courbe Miroir'e toks „šiuolaikinės vartotojiškos visuomenės atkirtimas nuo vienos primityviausių ir seniausių – judėjimo laisvės absoliuto gali negrįžtamai įsirėžti į tautinę savimone ir tapti ta moderniaja giljotina paleista ant Vakarų Europos pečių“. Pranešime, išplatintame dienraštyje „Farce“ lapkričio 21-ąją, C. Miroir'e nuogaustaudamas piešia niūrius netolimos ateities paveikslus ir viltingai užduoda klausimą: „Ar atsiras kas nors, kas pajėgs sutvirtinti taip chaotiškai pradėjusius byrėti XXI-ojo amžiaus Bastilijos pamatus?“

Panašu, kad šalies viduje tokios viltys vis labiau blėsta. Prancūzijos prezidentas Nicolas Sarkozy ir ministras pirmininkas Francois Fillon imasi už skaudamų galvų, bet atrodo, kad šio, didžiausio jų valdymo epochoje iššūkio jau jokie vaistai nenumalšins. „Tai revoliucija!- priduria C.Miroir'e. – Ir ji neabejotinai turės ką nors suryti, ar bent jau nuridenti nuo aukšto posto.“

Lapkričio 24 diena, penktadienis

„<...>Anarchija prasidėjo šiauriniame Paryžiaus priemiestyje Viljė le Belio mieste ir jo apylinkėse, kur penktadienį, lapkričio 23-ios dienos vakarą, prasidėjo riaušės tarp jaunuolių minios, kurių, pasak mačiusiųjų, iš viso buvo apie 200, ir policijos pareigūnų. Panašu, kad nors lapkričio 22-ąją Prancūzijos viešojo transporto darbininkų streikas ir buvo atšauktas, C.Miroir'o pranašauta nelaimė jau buvo neišvengiama ir nesustabdoma. Minėtuosius susirėmus iššaukė galutinai kantrybės taurę perpildžiusi tragiška eismo nelaimė, kuomet du motociklu važiuojantys paaugliai susidūrė su patulio automobiliu ir žuvo. „Jau devynias dienas prieš laikas buvo tarsi sustojęs. Visas tas erzelis ir panika tarsi tvyrojo ore ir laukė avarijos!“ – sakė viena įvykio liudininkų. Paskui šią griuvusią „sustojusio laiko“ sieną nuvilnijo ištisa chaoso banga: automobilių ir šiukšliavežių padeginėjimai, šukėmis virtusios parduotuvių virtinos, per keletą valandų apgriuvusios geležinkelio stotys, policijos nuovados ir garažai. Vaizdai priminė kraupiuosius 2005-ųjų Kliši priemiesčio įvykius, tačiau pastarųjų dienų socialinis neramumų pagrindas yra nepaneigiamai svarnis.

Matydamas beviltišką savo miesto padėtį vietos meras Didier Vaillant atsigrėžė į turinčius patirtį: „Mums reikia jūsų pagalbos, jei norime sustabdyti šį karą!“. Nenuostabu, kad į raginimą pirmiausiai ir atsiliepė žmonės, kelių ir gatvių karuose turintys daugiausiai patyrimo ir sugebantys europietiškausiai spręsti tarpvalstybinėmis tapusias dilemas. „Esame tikri, kad mums pavyks atstatyti byrantį Paryžiaus stogą!“ – karštai tikėjo Kauno dramos teatro teatrai, nedelsdami, jau lapkričio 22 dieną, išvykę į taikos palaikymo misiją Prancūzijoje.“

(tęsinys 6 puslapyje)

Žiniasklaidos vaidmuo

(pradžia 1 puslapyje)

mavimo procese.

Kiek kitoks yra antrasis polius, kurį būtų galima pavadinti privilegijuotu modeliu. Išties, šiuo atveju privilegijos taikomos iš abiejų procese dalyvaujančių pusių. Viena vertus, žiniasklaidos priemonė – favoritė gauna iš institucijos daugiau informacijos nei jos konkurentai, gali parengti išsamesnę bei reprezentatyvesnę analizę, tiksliau suformuluoti bei išreikšti pozicijas. Tačiau mainais už tai atsiranda institucijos – favoritės problema, kuomet bendradarbiaujanti institucija toje žiniasklaidos priemonėje dažniausiai nušviečiam išimtinai teigiamai, kritikos deficitą kompensuojant kitų institucijų sąskaita. Neretai pasitaiko atveju, kai institucija – favoritė netgi tiesiogiai kišasi į informacijos vartotojui pateikiamos medžiagos turinį. Taigi, vienu atveju tokia informavimo forma padeda pateikti daugiau žinių visuomenei, kita vertus tai iškreipia komunikacijos lauką bei atveria net ir tam tikro laisvės cenzūros grėsmę.

Žinoma, tokios grynosios formos egzistuoja labai retai, jei išvis egzistuoja, dažniausiai pasitaiko jų kombinacijos tam tikromis proporcijomis. Be to, šiuo atveju nėra atsižvelgiama į kitus veiksnius, tokius kaip žiniasklaidos priemonės savininkų bei vadovų ar stambiųjų reklamos užsakovų politinės preferencijos.

Piliečių ugdymas

Ši funkcija turbūt reikalauja daugiausiai komentarų, be to, yra labai svarbi jaunoms demokratijoms. Žinoma, čia dar kartą išky-

la nešališkumo svarba ir galimos politinės indoktrinacijos per tariamą švietimą pavojus.

Pirmiausia tai demokratiškos teisių ir laisvių suvokimo skatinimas. Jokia demokratinė sistema negalės normaliai funkcionuoti, jei piliečiai nesugebės pasinaudoti jos teikiamomis galimybėmis. Ten, kur galimybėmis naudojasi tik politinės ir valdžios institucijos, jau esama grėsmingo valstybės ir piliečių atitolimo požymių. Deja, panašią situaciją šiuo metu galime stebėti ir Lietuvoje. Tuo tarpu visuomeniškai atsakinga žiniasklaida privalėtų prisiišti atsakomybę už šių sferų sąveikos skatinimą. Galų gale, juk nuo piliečių domėjimosi valstybe, jos funkcionavimu, priklauso ir pačios žiniasklaidos padėtis. Tiesa, čia norėtųsi ir aktyvesnio kitų veikėjų, tarkime nevyriausybinių organizacijų, didesnio indėlio.

Kitas svarbus elementas yra kritiško požiūrio lavinimas. Čia pabrėžtina ne tik informuojančios, bet ir analizuojančios žiniasklaidos būtinybė. Žinoma, esant tik vienam ar keliems tos pačios arba panašios politinės pakraipos analizės šaltiniams, išskyla labai realus jau minėtos indoktrinacijos pavojus, tačiau tais atvejais, kai atstovaujamas platus pažiūrų spektras, nuomonių ir vertinimų įvairovė verčia skaitytoją mąstyti savarankiškai, pačiam rinkti argumentus ir taip formuoti savo asmeninę poziciją.

Pavojai

Kaip jau minėta, žiniasklaida yra susijusi su galia, tai visų pirma yra rezultatas žmonių polinkio vis daugiau pasitikėti jiems pateikiama informacija, o ne kaupti ją per tie-

siogines patirtis. Šį ryšį būtų galima įvardinti dvejopai: kaip šaltinį ir kaip įrankį. Viena vertus, žiniasklaida labai nesunkiai gali manipuliuoti savo auditorija, kita vertus, ir pačia žiniasklaida gali manipuliuoti tie, kurie turi arba galią (tiek formalią, tiek neformalią), arba valdo finansinius srautus. Abiem atvejais neabejotina, kad informacijos vartotojas atsiduria ne itin pavydėtinoje padėtyje.

Medijų dėka žmogus vis labiau tampa savotiško spektaklio įkaitu. Vis stiprėjant tendencijoms, kad žiniasklaidos pateikiama realybė tampa viso labi selektyviu hiperrealiu informacijos kratiniu, kuris gali būti modeliuojamas pagal poreikius bei užsakytus, piliečiui vis sunkiau formuluoti savo individualias, patirtimi pagrįstas nuomones ir preferencijas, kadangi šios patirtys iš anksto būna modeliuojamos ir programuojamos. Mažėjant asmeninių ir daugėjant virtualių kontaktų su pasauliu, atitinkamai mažėja ir pateikiamos informacijos patikrinimo bei pritaikymo galimybė. Tokiu atveju išskyla rizika, kad laisvas pasirinkimas netilimoje ateityje gali virsti tik regimybė, jei toks procesas jau nėra įvykęs.

Jean Baudrillard savo knygą „Simuliakrai ir simuliacija“ pradeda cituodamas Jorge Luis Borges kūrinį „Del rigor en la ciencia“ („Apie tikslumą moksle“), kuriame pasakojama apie imperiją, kurios kartografi nubraižė natūralaus dydžio jos žemėlapi. Manau, mums yra iškilęs labai realus pavojus gyventi, jei galima taip pasakyti, ne savo valstybėje, o kažkieno nubraižytame jos žemėlapyje. Tik tas žemėlapis jau yra nebe absoliučiai tikslus, o nuolat perbraižomas taip, kaip mūsų mąslingsiems kartografams reikia...

Žurnalistika

(pradžia 1 puslapyje)

minčių. Būtent taip ir atrodo išpopuliarėti bandantys naivūs žvaigždūnai. Šis naivumas labai puikiai atspindėtas G.Varno režisuotame spektaklyje „Žvaigždžių kruša“, o ir kruša nereiškia suledėjusio lietaus... Tai – būtent tas žodis, kurį vartojame savo žargone, norėdami apibrėžti be meilės atliekamą veiksmą ar procesą.

Siaubingai juokinga, kai žmonės žūtbūt nori patekti į straipsnio nuotrauką ar laidą. Nors mano praktikoje pasitaikė tokių atvejų, kai aprašytasis susergera žvaigždžių kruša – nelengva motyvuoti, kodėl tas garbės troškimas toks milžiniškas, nes žiniasklaidos darbuotojui reportažas ar straipsnis – tik vienadienė paukštė, kasdien skrendanti aplink *didvyrius*. Visuotinai pripažinta garbė, atvaizduota šou, yra kaip gyvenimo paralelė: veržiamės į turtus, perteklių, krūtis, spingsančias silikonu, prieš kelis metus – J.Lo užpakalį ar prieš kelias savaites – A.Ditkovskytės veidą, įvertintą milijonu, ir galime džiaugtis, kad per gyvenimą paliekame vidutiniškai 26 tonas šiukšlių (perpus mažiau nei amerikiečiai). Veržiamės į tą iliuzijų šiukšlyną, it tai būtų didžiausias gėris, kol galiausiai išvis pamirštame, ko atėjome, o svarbiausia – taip bijome palikti šį netikrumą ir tariamą visuotinį pripažinimą, kad, iškritę iš žaidimo, verkiame. Reziūmė:

kaip šou – taip ir gyvenime, kaip gyvenime – taip ir šou. Gal dėl to civilizacijos neatbuktinti tikėjimai byloja, kad anapusinis pasaulis tauresnis, o čia ateiname tik pasitreniruoti?

Iš esmės, kaip pasakytų daugelis redaktorių, žurnalistika dėl nieko nekalta – ji rašo ir rodo tai, ko nori žmonės. Bet aš nenoriu to lėkšto šlamšto, jūs to nenorite, jūsų draugai, manau, taip pat. Tad kurgi šuo pakastas? Anonimiškai pakomentuosiu vieno labai garbaus redaktoriaus pasakymą, kad Socialinių tyrimų institutas kol kas neatliko išsamių tyrimų, kad egzistuojančios intelektualios skaitytojų publikos poreikis. Vis tik labai įdomu, ar kas ištyrė masinės publikos poreikius būtent šiuo būdu? Kaip būtų pasakytų, pripratimas – antras prigrimimas, turbūt tai ir galioja čia. Sovietmečiu įsigalėjęs politikos peikimas ir skandalų vaikymasis šiandien tapo žiniasklaidos sinonimu. Beje, negaliu suabsoliutinti, nes politizavimas – daugiau dienraščių kryptis; gudrus skaitytojas renkasi specializuotus kultūrinius žurnalus ar laikraščius, kuriuose net ir dabar – ypatingai daug saviraiškos, kūrybos, šabloniškumui atkirtį metančio individualumo, kritiškumo ir drąsos. Vis tik kartais nustembu, kai išsilavinusiam ir žingeidžiam žmogui pasakau „Kultūros barai“ arba „Šiaurės Atėnai“, o jis nieko apie juos nėra girdėjęs.

Itin lietuviško mentaliteto skaitytojas turėtų tikėtis, kad straipsnio pabaigoje rasime [pri]kaltų [prie kryžiaus], išsiaiškinsime, kad labiau prasikalto politika, žurnalistika/žurnalistai ar skaitytojai. Deja, taip nedarysime, nes visada galime rinktis – bėda tame, kad kartais nežinome ką. Gaila, kad Lietuvoje žurnalistą ne tik stengiamasi atpratinti ką nors komentuoti iš savos pozicijos (panašiai kaip jau minėtuosius kvailius nuo kūrybos), bet ir toks subjektyvus rašymas apskritai nepriimtinas. Gal nusidėsiu tam tikroms nerašytoms stereotipinėms normoms, nes kyšio už reklamą neėmiau, bet rekomenduoju „Castor & Pollux“ besidomintiems literatūra ir jos vertinimu. Norintiems į nenormalumą pažvelgti iš normaliojo pozicijų, išgirsti neeilinį požiūrį į kūniškumą ir seksualinę savimonę, siūlau Artūrą Tereškina, o Vidą Jankauską – tiems, kurie versle įžvelgia ne tik pinigų kalimą ir tiems, kurie nori ugdyti kritinį mąstymą, bet dar nerado netradicinių žiniasklaidos šaltinių. Šalia jų rasite ir kitų nuo bulvarų nutolusių ir gebančių intelektualinį šoką sukelti tautos švietėjų. O svarbiausia, tai nekainuos nė vieno papildomo cento, nes viską rasite *googlėj*, už mėnesinį interneto mokestį!

Su nuoširdžiausia *postšventine* pagarba,

Vytautė Ginkevičiūtė

Naujos kartos švietimo sistemos sukūrimo Lietuvoje klausimas (1 dalis)

Ignas Kalpokas

Vargu, ar kas nors ginčysis su teiginiu, kad žmonės – bene svarbiausias valstybės turtas. Nuo jų didžiąją dalimi priklauso jos klestėjimas arba žlugimas. Taigi investicijos į intelektualio bei kūrybinio potencialo stiprinimą yra neišvengiamas protingos švietimo, socialinės ir ekonominės politikos aspektas. Žinoma, pradiniam etape reformos gali būti brangios, kai kuriais aspektais – ir nepopuliarios, gali nelikti pinigų aktyviausių rinkėjų grupių pamaloninimui prieš rinkimus, gali tekėti pristabdyti dalies kitų sričių finansavimo didinimą. Bet šiandien protingai investavus lėšas, ateityje galima susirinkti keleriopą pelną. Neseniai Lotynų Amerikos šalims reformų projektą pristatiusios Consulta de San José duomenimis, gerai apgalvota švietimo sistemos reforma, priklausomai nuo apimties, gali atnešti nuo 5 iki 19 kartų daugiau pajamų nei pareikalavo išlaidų.

Prie Didžiosios Britanijos sėkmės daug prisidėjo ir pramonės revoliucijos pradžia nulėmė būtent naujų idėjų ir technologijų, apie kurias iki tol niekas nebuvo pagalvojęs, pritaikymas. Jei ieškotume modernesnių pavyzdžių, pakaktų prisiminti, kad būtent šiuolaikinės technologijos pavertė, tar-kime, Singapūrą iš bankrutavusios valstybės klestinčia šalimi. Tai tik keletas atvejų, kai sėkmingai pritaikytas intelektas sukūrė nepalyginamai didesnę pridėtinę vertę nei bet kuri kita veiklos forma. Trumpai tariant, naujos verslo idėjos, aukštos kvalifikacijos darbuotojai yra būtini norint, kad gausių gamtinių resursų išteklių neturinti šalis, tokia kaip Lietuva, galėtų sėkmingai konkuruoti pasaulinėje rinkoje bei pasivyti išsivysčiusias Vakarų šalis.

Aukšto lygio, visapusišką išsilavinimą gavę žmonės sustiprintų tiek šalies visuomenę, tiek ir politinį elitą. Viena vertus, tai leistų tikėtis elito, kuris sugebėtų priimti racionalius, pamatuotus ir apgalvotus sprendimus, kita vertus, tai reikštų visuomenę, kuri sugebėtų atsirinkti tuos, kurie jai atstovautų, keltų pagrįstus reikalavimus ir tuo pačiu užtikrintų efektyvią valdžios kontrolę.

Čia pat reikėtų pabrėžti, kad aktualūs yra ne tik mokslininkai, bet ir menininkai, kitų sričių specialistai. Šie pasiūlymai yra paremti požiūriu, kad kiekvienas yra gabus kurioje nors žmogiškosios veiklos srityje, todėl jam būtina sudaryti sąlygas šiuos gabumus vystyti nepriklausomai nuo materialinės ar socialinės situacijos arba geografinės padėties, tuo pačiu neužmirštant ir visapusiško individo lavinimo.

Keletas dilemų

Ar išskirtinis gabių vaikų mokymas yra pateisinamas psichologiniu, finansiniu ir moraliniu požiūriais? Lengviau atsakyti į pirmus du klausimus ir abu atsakymai yra teigiami. Viena vertus, ypatinga lavinimo sistema užtikrina apsaugą nuo neigiamos emocinės aplinkos, dažnai lydinčios gabius vaikus paprastose mokyklose. Antra vertus, specialus asmenybės ugdymo kursas, taikomas kartu su išplėstiniu gabumo dalykų mokymu, galėtų vaidinti labai svarbų vaidmenį tolesniame psichologiniame gabaus vaiko vystymesi. Kalbant apie finansinį aspektą, reikia pripažinti, kad gabių vaikų išskirtinio ugdymo kaštai yra didesni nei įprastinio ugdymo, nes tam reikia didesnio kiekio ir aukštesnės kvalifikacijos specialistų, papildomų mokymo priemonių, metodikos paruošimo ir nuolatinio tobulinimo ir t.t. Tačiau ilgesniame periode šios išlaidos sugrįžta, kadangi tokiu būdu išugdoma daugiau ir aukštesnės kvalifikacijos specialistų nei taikant vien įprastą ugdymo metodą, o tai reiškia didesnes įplaukas valstybei, juolab kad technologijoms bei inovacijoms tampant svarbiausiu ekonomikos varikliu, tik didelis aukštos kvalifikacijos specialistų skaičius bei mokslinis potencialas gali užtikrinti valstybei sėkmę. Tokiu atveju belieka išspręsti moralinio pateisinimo dilemą. Bet kokia gabių vaikų specialaus ugdymo strategija gali susilaukti priešiško ištu, kurie joje išvelgs savotiško elitizmo pavojų. Išties, labai norint, ją galima pritempti prie „Puikaus naujo pasaulio“ tipo antiutopijų. Tam, kad būtų moraliai pateisinama, strategija turi remtis keletu principų. Visi turi gauti bazinį žinių bagažą, tačiau yra žmonių, kuriems apsiribojimas vien tuo reikštų didžiulio potencialo neišnaudojimą. Todėl galima teigti, kad siekti lygybės šiuo atveju yra nesąžininga. Turi būti užtikrinamas minimalus išsilavinimas, tačiau ne maksimalus. Aišku, taip pat labai svarbu, kad be srities, kuriai moksleivis yra gabus ir į kurią gilinasi papildomai, jis gautų ir adekvatų kitų bendrojo išsilavinimo sričių žinių kiekį – tai ne tik supažindina moksleivį su plačiu informacijos kontekstu, tačiau ir yra absoliučiai būtina visaverčiam visuomeniniam gyvenimui. Nė viena visuomenės grupė negali būti diskriminuojama. Iš esmės, tokia situacija ir neįmanoma. Remiantis François Gagné DMGT (Differentiated Model of Giftedness and Talent), tam tikrą talentą ar sugebėjimą (nebūtinai mokslinį

ar meninį) turi kone kiekvienas žmogus, tad pagrindinė problema yra jų atskleidimo ir tobulinimo klausimas. Tokiu būdu yra išsprendžiama ir moralinė gabių vaikų ugdymo proceso dilema.

Pradinės nuostatos

Moksleiviams turi būti užtikrinta galimybė pasirinkti gilinimąsi į bent vieną, jų sugebėjimus bei prioritetus atitinkantį dalyką platesniu ir gilesniu lygiu, padedant tos srities specialistui, panašiai kaip talentingiems sportininkams yra suteikiama galimybė treniruotis. Tokios galimybės turi būti prieinamos visiems, pinigai ar specialūs testai neturėtų būti atrankos kriterijus. Tiesa, vėlesnis išsiskyrimas pagal gabumus yra neišvengiamas. Jei dar pradinėje mokykloje vaikai turėtų būti mokomi kartu, tai po jos baigimo, pagal pademonstruotus gabumus ir polinkius, turėtų vykti diferenciacija į palaipsniui vis plėtojantį spektrą. Žinoma, tai turėtų būti vykdoma ne prievarta, o su moksleivio sutikimu (jaunesniame amžiuje – jo tėvų ar globėjų, tačiau reikėtų stengtis kuo anksčiau pačiam moksleiviui suteikti pasirinkimo galimybę).

Svarbiausi punktai pagal prof. Joan Freeman:

- Gabumų identifikacija turėtų būti tęstinis procesas, o ne vienkartinis veiksmas;
- Identifikacija turėtų remtis daugeliu kriterijų;
- Kiekvienam procesui turi būti nustatomi savi indikatoriai;
- Moksleivio gebėjimai turi būti suvokiami kaip visuma, o ne kaip vienas rezultatas ar skaičius;
- Su kiekviena mokymosi pakopa turi būti taikomi vis aukštesni kriterijai;
- Reikia atsižvelgti ir į pašalinius faktorius, tokius kaip lytis ar kultūra;
- Moksleiviai turi būti įtraukti į švietimo sistemą liečiančių sprendimų priėmimą, ypač susijusių su ta sritimi, į kurią jie labiausiai gilinasi.

Norint įgyvendinti šiuos tikslus, reikalingas ir specialus mokytojų pasiruošimas: jie turi būti susipažinę su įvairiomis ugdymo technikomis ir metodikomis, be to, privalo turėti žinių, kaip atskleisti kartais ne tokius

(tęsinys 6 puslapyje)

Redakcija:

SPARNAI
Nepriklausomo požiūrio mėnraštis

Vyriausiasis redaktorius—Ignas Kalpokas
Redaktoriaus pavaduotojas—Emilis Kazlauskas
Kalbos redaktorė—Gita Argustaitė
Techninis redaktorius—Paulius Andriuskevičius
Sparnai.info@gmail.com

Ačiū VDU Politikos Mokslų ir Diplomatinės Institutui už visokeriopą paramą

Praktiniai pavyzdžiai, kaip padaryti ką nors iš nieko

(pradžia 3 puslapyje)

Lapkričio 28 diena, ketvirtadienis

„<...>Nežinia, kokį mastą gali pasiekti visa ši suirutė, bet akivaizdu, kad slopti, bent jau kol kas, ji neketina: po košmariškų pastarosios nakties įvykių pranešama apie per aštuoniasdešimt perkopusį sužeistų policijos pareigūnų skaičių. Galima tik nutuokti ir spėti, kad daugiau kaip prieš 218 metų liepos 14-ąją kilusios didžiosios persitvarkymo bangos tebuvo tik šiandienos revoliucijos ištakos. Kad žodžiai "Atrodo, jog naktis bus ilga" iš miesto vadovų skamba jau nebe pirmą kartą. Kad virš galvų skriejantys akmenys, degios bombos, naktiniame danguje „pražystantys“ ir baimę sėjantys fejerverkai, guminės kulkos, ašarinės dujos ir tuščiomis šautuvų gilzėmis nuklotas grindinio patalas nesunkiai gali užkloti ir aplinkinius rajonus. Ir niekas, net pats ministras pirmininkas Francois Fillonas, antradienį apsilankęs Viljė le Belio priemiestyje, nepajėgė sustabdyti neišvengiamo – maištas išplito: automobiliai ir bibliotekos suliepsnojo Tulūzoje, gaisrais jau grasinama ir Les Mureaux mieste.

<...> Iš dislokuotos lietuvių delegacijos žinių gauti nepavyksta...“

Gruodžio 1 diena, šeštadienis

„<...> Skubame pranešti – paskelbtos pa-

liaubos<...>.“

„ Iš dienraščio „Farce“: „Pradžioje lietuviams nebuvo lengva suvaldyti padėtį ir tai natūralu. Tokioje krizėje atsidūrę žmonės (prancūzai - red.p.) veikia pasiklysta vertime. Taip nutiko ir „Nusikaltimo ir bausmės“ modeliui.<...>Tačiau lietuviai sugebėjo ištaisyti painius titrus! Žinoma, tam prireikė titaniškų pastangų – aštuonis kartus it voverei suktis teatro palubėj – štai kaina, kurią mokėjo pagrindinio vaidmens atlikėjas, mainais už mūsų tautos gerovę! Laimei viskas pagaliau baigėsi!““

Gruodžio 3 diena, pirmadienis

„<...>“Kultūrą vietoj karo!“ – tokių plakatų jūra užplūdo Paryžiaus aerouostą, lietuvių teatralams išvykstant namo po alinančios taikdarystės misijos. „Ilgai jausime vidinę skolą, – kalbėjo Courbe Miroir,- tad pažadame visi drauge atvykti į Kauną ir plyta po plytos padėti Jums užlopyti visas skylės ir stogus!“.

Tačiau lietuviai liko išdidūs ir iš nusiaubtos šalies žmonių priėmė tik nugos saldinius. „Mums reikėjo tiesiog būti pavyzdžiu!“- sakė vienas trupės narių.“

Trumpas autorės komentaras:

Pagrindinis mano siekis ir sau iškeltas uždavinys, atliekant šią užduotį, – paradokso kūrimas. Tam, mano nuomone, labiausiai ir tiko „straipsnių ir nuotrupų mišrainė“. Pe-

rkurdama pranešimus, tiksliau – juos suveddama, sukurdamą tarp jų naujų prasmų tiltus, aš stipriai ir sąmoningai iškraipiau ir patį turinį, tad apie pakitusį skaitytojo požiūrį, mano pačiai, sunku būtų kalbėti. Aš siekiu sukurti dinamišką tekstą, besikeičiantį ne tik ir savo stiliumi (nuo palyginti formalaus, pereinantį į kone sovietinių laikų panegiriką – vienus erzinančią, kitiems sukeliančią sentimentus, tačiau, bet kuriuo atveju- provokuojančią skaitytoją), bet nuotaika (apokaliptinį beviltiškumą susiliejančią su itin „saldžiais“ padėkos žodžiais). Viena iš tokio pasirinkimo idėjų – hiperbolizuoti, mano nuomone, itin didelę šiandieninių žiniasklaidos priemonių objektyvumo stoką iš konteksto ištrauktų „minčių išsibarstymo“ problemą. Tam pasi- telkiau ir išgalvotą personažą „filosofą Courbe Miroir“ („kreivas veidrodis“ – pranc.) bei jo veiklos „patalpas“ – „Outrer“ („iškreipimo“ pranc.) institutą ir „Farce“ („1.farsas; 2. faršas“ pranc.) dienraštį. Antra idėja – ironiškai pažvelgi į mano jau minėtas šiandienines aktualijas – pilietiškumo problemą (kurioje šalyje – spręsti pačiam skaitytojui), „kiaurus teartų stogus“ (tačiau sklidiną ir net per šalies kraštus liejama jų „turinį“) ir galiausiai „paspaust ranką“ posakiui – „savoje šalyje pranašu nebūsi“.

Naujos kartos švietimo sistemos sukūrimo Lietuvoje klausimas (1 dalis)

(pradžia 5 puslapyje)

jau akivaizdžius vaikų talentus, sugebėti dirbti ne tik su atitinkančiais gabumų vidurki, bet ir su ypatingais, reikalaujančiais papildomų žinių ir pastangų – gabiais moksleiviais. Tuo tarpu valstybė turėtų apsiimti aprūpinti moksleivius viskuo, ko reikia sėkmingam mokymuisi, įskaitant priėjimą prie literatūros bei galimybę tobulintis pas aukščiausios kvalifikacijos specialistus. Esama tam tikrų veiksnų, kurie labai stipriai veikia moksleivių tobulėjimą tiek teigiamai, tiek neigiamai linkme. Visų pirma, tai yra motyvacija, padedanti įveikti kliūtis, pasitaikantį nuobodulį ir nesėkmes. Taip pat svarbūs yra aplinkos faktoriai: geografinė ir socialinė padėtis – būtina užtikrinti, jog vienodas galimybes gauti švietimo paslaugas turėtų tiek atokiuose regionuose gyvenantys, tiek nepasiturintieji ar probleminėse šeimose augantys vaikai, svarbių žmonių – tėvų, kitų giminaičių, draugų, pedagogų įtaka – būtina užtikrinti, kad neigiami poveikiai būtų atsverti, ypatingos mokymosi galimybės ir mokymosi skatinimas – šios veiklos turi būti vystomos kaip motyvacijos stiprinimo priemonė. Žinoma, nereikia pamiršti ir atsitiktinumo. Tai bene

vienintelis sėkmę galintis nulemti faktorius, kuriam neįmanoma padaryti įtakos. VU mokslininkų dr. S.Girdzijauskienės ir D.Butkienės atliktas tyrimas atskleidžia dabartinę gabių Lietuvos moksleivių sociodemografinę situaciją. Pagal jį, 91% gabių moksleivių gyvena miestuose (nors miestų gyventojai tesudarė mažiau nei pusę tyrimo auditorijos). Tiek mergaičių, tiek berniukų neverbaliniai gebėjimai buvo vienodi, nors berniukų verbaliniai gebėjimai pasirodė žymiai geresni (78% prieš 22%). Pusė gabių vaikų gyvena šeimose, kur abu tėvai įgiję aukštąjį išsilavinimą, nors tyrime dalyvavusių tokių šeimų buvo tik penktadalis. Dar vienas įdomus tyrimo rezultatas, kuris patvirtina visuomenėje esančius stereotipus – vos 9% gabių vaikų laisvalaikį leidžia su draugais.

Rezultatai atskleidžia du svarbius uždavinius. Visų pirma, reikalingi specialūs tyrimai tokio mažo gabumus pademonstravusių nemiesticųjų vaikų skaičiaus priežastims nustatyti. Keletą prielaidų galima daryti ir remiantis jau turima informacija. Tokios priežastys galėtų būti didesnė neigiamos socialinės aplinkos tikimybė, blogesnis priėjimas prie ugdymui reikalingos medžiagos, taip pat aukštos kvalifikacijos specialistų

trūkumas. Vadinasi, vienas švietimo sistemos tobulinimo prioritetų turėtų būti šių faktorių pašalinimas. Tam būtinos kompleksinės priemonės, tarp jų – ekonominės atskirties mažinimas, papildomas provincijos mokyklų finansavimas ir aukštos kvalifikacijos mokytojų pritraukimo (arba dabar dirbančių kvalifikacijos kėlimo) strategijos kūrimas ir realizavimas, interneto prieigos užtikrinimas, bibliotekų fondų gausinimas ir kitos priemonės.

Antrasis svarbus faktorius, kurio būtinumą atskleidžia minėtasis tyrimas, yra socialinių gabių vaikų gebėjimų ugdymas. Kaip rodo tyrimo rezultatai, atkreiptinas dėmesys į menką tokių vaikų polinkį bendrauti, o tai ateityje gali sukelti problemų jiems integruojantis į visuomenę. Jei gabius vaikus traktuojame kaip ateities elitą, ši aplinkybė gali turėti skaudžių pasekmių. Priemonės gali būti įvairios, nuo grupinių projektų, stovyklų iki individualios psichologinės pagalbos itin sunkiais atvejais.

Antroje straipsnio dalyje kitame numeryje – pagrindinių sistemos modelio bruožų aptarimas

Hiperrealybė

Ignas Kalpokas

Vieno perdavėjo (medijų) perduodama kitam, realybė tol modifikuojama, kol tampa savo pačios mirties alegorija. Ji tampa tarsi dar viena savarankiška realybe – hiperrealybe.

Siurrealizmas liko toje pačioje realybės dimensijoje, su kuria kovojo. Hiperrealybė pasiekė daug pažangesnę fazę, sugebėdama išvengti prieštaravimo tarp realaus ir įsivaizduojamo. Nerealybė nebėra sapnuose ar fantazijų pasaulyje – ji yra realybės haliucinaciškame panašume į save pačią. Hiperrealybė yra realybės ir kūrybos samplaika bei abipusis vienas kito papildymas. Anot Baudrillard'o, nebėra kūrybos, kurią realybė galėtų pranokti arba kūrybos, kuri galėtų pranokti realybę. Jos abi neatskiriamai susiję ir susilieję.

Kažkada egzistavo specifinė objektų klasė. Jie buvo alegoriški, daugiareikšmiai: veidrodžiai, vaizdai, meno kūriniai. Žinoma, jie taip pat buvo simuliakrai, bet aiškūs ir atskiriami, netgi sąmoningai atskirti nuo aplinkos (pvz paveikslų rėmas). Šių objektų atveju, malonus buvo sugebėjimas atrasti juose kažką natūralaus dirbtinėje erdvėje. Bet ką daryti, kai jautiesi tarsi įžengęs į paveikslą ir atsidūręs tikroje realių bei nerealių objektų apgultyje? Čia reikėtų pabrėžti vakarietišką požiūrį į meną, laikantį jį visiškai atskirtu nuo tikrovės, neturinčiu su ja jokio ryšio. Tuo tarpu, tarkime, Rytuose tokios aiškios perskyros nėra. Galima paminėti kelias istorijas, tarkime, apie jaunuolį, labai susižavėjusį nutapyta mergina ir įžengusį į paveikslą. Po devynių mėnesių tame paveiksle atsiradęs ir kūdikis. Arba apie dailininką, kuriam taip patiko jo kūrinys, kad persikėlė į jį gyventi. Taip pat galima prisiminti Akira Kurosawa filmą „Sapnai“, kurio vienoje dalyje, pavadintoje „Varnos“, herojus patenka į Van Gogh'o paveikslų pasaulį. Taigi tokio auklėjimo žmogui suprasti hiperrealybę būtų gerokai lengviau.

Simuliacija nėra apsimetinėjimas. Ji apskritai suabejoja skirtumu tarp „tikro“ ir „netikro“, tarp „realaus“ ir „įsivaizduojamo“. Reprerzentacija teigia ženklą ir tikrovės lygiavertiškumą (tai pamatinė aksioma). Simuliacija, priešingai, laiko lygiavertiškumą utopija, radikaliai neigia ženklą kaip vertę. Reprerzentacija bando susiurbti į save simuliaciją, aiškindama ją kaip netikrą, klaidinančią reprerzentaciją, o simuliacija apgaubia visą reprerzentacijos statinį tarsi jis pats būtų simuliakras. Žmonės nebežiūri vienas į kitą, bet tam yra internetinė komunikacija, nebesikalba, bet tam yra psichiatrai, nebeliečia vienas kito, bet tam yra kontaktinė terapija, nebevaikšto, tačiau bėgioja ristele ir pan. Mūsų televiziniai „draugai“ (tokie kaip mėgiamų serialų herojai) atrodo gyvesni nei tie, kuriuos galime pasiekti ranka, vis daugiau bendraujame elektroniniu paštu ir pokalbių programų pagalba ir vis mažiau – akis į akį, daugiau laiko praleidžiame su kompiuteri-

nių žaidimų veikėjais nei su šeimos nariais. Ar tada verta stebėtis, jog aktoriai tampa prezidentais (kaip Ronald Reagan) ar bent jau gubernatoriais (kaip Arnold Schwarznegger). Tiesą sakant, mes daromės vis nervingesni, jei tenka ilgesnį laiką praleisti be kompiuterio, interneto ir mobiliojo telefono – simuliotos erdvės ir simuliotos veiklos.

Visur kas nors perdirbama – prarasti sugebėjimai, prarastas kūnas, prarastas socialumas arba prarastas skonio pojūtis. Vėl atrandamas skurdas, askezė, laukinis natūralumas, kurio nebėra: štai jums natūralus maistas, sveikas maistas, joga...

Vardas nebereiškia funkcijos. Juk ką bendra su žymimo objekto funkcija turi tokie pavadinimai kaip „Siemens arena“, „Coca-Cola Plaza“ arba „Akropolis“? Maždaug tiek pat, kiek akmuo pavadinimu „automobilis“...

Pats akivaizdžiausias simuliakro pavyzdys – realybės šou, kuriuose iš tikrųjų nėra jokios realybės. Jei reikėtų įvardinti kūrinį, kuriame būtų visiškai įkūnytas absoliutus simuliakras, neabejotinai pirmiausia į galvą ateinantis pavyzdys būtų brolių Wachowsky filmas „Matrica“. Įdomus šiuo požiūriu yra portugalų rašytojo Jose Saramago romanas „Rikardo Rejišo mirties metai“, kuriame su jau mirusiu žymiu poetu Fernando Pessoa bendrauja savotiškas įkūnytas simuliakras – žmogumi iš kūno ir kraujo tapęs jo pseudonimas Rikardas Rejišas.

Vienas iš galimų simuliakro poveikio pavyzdžių – tarkime, kuo pavirsta dievybė, įkūnyta daugybėje ikonų, multiplikuota simuliakrų? Gal ji tiesiog dingsta simuliakruose, kurie vieni patys skleidžia savo spindesį ir žavesį, o vizualioji ikonų mašinerija pakeičia gryną ir protu suvokiamą Dievą? Ikonoklastai nujautė, kad simuliakrai bus tokie visagaliai, jog sugebės ištrinti Dievą iš žmonių sąmonės, leis sušmėžuoti destruktiviai, naikinančiai tiesai: esą Dievo niekada iš esmės ir nebuvo, tebuvo tik jo simuliakras, Dievas visada buvo tik savo paties simuliakras. Tada visa sistema pakimba ore ir pati tampa gigantišku simuliakru – ne irealybe, o tiesiog simuliakru.

Galima ir paprasčiau: pamėginkite simuliuoti vagystę dideliame prekybos centre. Nors gal geriau nebandykite: kaip paskui įtikinsite apsaugos darbuotojus, kad tai viso labo tebuvo simuliacija? Nėra jokio „objektyvaus“ skirtumo: tie patys gestai, tie patys ženklai, kaip ir tikros vagystės atveju; tiesą sakant, tie ženklai egzistuoja patys sau. Kita vertus, galima sakyti, kad visi ginkluoti apiplėšimai, lėktuvų užgrobimai, teroro aktai tam tikra prasme yra simuliacija, nes iš anksto yra žinoma jų dekodavimo ir ritualinio orkestravimo žiniasklaidoje eiga, iš anksto nuspėjamas jų surežisavimas ir galimi padariniai. Žinoma, reikia pasakyti, kad dėl to jų agresyvumas nesumažėja.

Įvykis kaip niekad yra tapęs banga tiesiogine to žodžio prasme. Ir ne vien todėl, kad jis mus pasiekia, tarkime, radijo bangomis. Medijų dėka jis yra tapęs banga, kuri yra neiššifruojama kalbos ar prasmės aspektais; jis gali būti apibūdinamas spalva, dažniu, įvairiais sensoriniais aspektais.

Vienas svarbiausių medijų ir simuliakrų įsigalėjimo rezultatų – nebegalime būti tikri dėl savo troškimų, savo pasirinkimų, savo nuomonės, savo valios. Mes negalime būti tikri, ar reklama arba nuomonių apklausa tikrai padarė įtaką individualiems arba kolektyviniams pasirinkimams, tačiau lygiai taip pat negalime žinoti, kas būtų buvę be jokios poveikio pastangos. Kalbama apie visiškai naują netikrumo rūšį, kuri kyla nebe iš informacijos trūkumo, bet iš pačios informacijos, netgi jos pertekliaus. Pati informacija dabar jau gimdo netikrumą. Taip pat reikėtų atsižvelgti į tai, kad labai tikėtina, jog žmonės ne tik yra linkę, kad jiems pasakytų, ko jie nori, jie net nelabai nori žinoti, ko nori. Yra pasakojama istorija apie dendizmo pradininką Beau Brummel, jog jis turėjęs tarną tam, kad pamatęs nuostabų kraštovaizdį su daugybe ežerų, galėtų paklausti „Kuris ežeras man labiausiai patinka“? Lygiai taip pat masės klausia žiniasklaidos, politikų, intelektualų ir filosofų: „ko gi mes norime?“.

Visuomeninio gyvenimo, valstybės valdymo forma, kurią turime dabar, yra apribota jos suvokimo galimumo rėmų, daugiausia diktuojamų medijų. Tuo tarpu medijos remiasi visuomenės nuomone. Ryšys tarp medijų ir visuomenės nuomonės gali būti dvejopas: viena vertus, jų autoritetas ir poveikio galimybė remiasi viešąja nuomone, iš kitos pusės pačios medijos gali tą nuomonę ir formuoti.

Pasak Edward Sapiro, kiekvienas žmogus savo sąmonėje turi pagrindines kalbos organizacijos schemas ir realių galimybių modelius, kuriuos šios jam teikia komunikacijai. Tokiu būdu modeliai priimami kaip savotiški „stop-kadrai“. Tai sudaro prielaidas iš jų konstruoti alternatyvias realybės schemas. Lygiai taip pat ši teorija rodo ir tam tikrą simuliakro bei archetipo ryšį. R.M.Blakar'as pritaria tokiai hipotezei ir ją išplečia pridurdamas, jog žmogus instinktyviai išrenka tuos žodžius ir posakius, kurie sukuria ir generuoja kontekstą, kuriame norėtume šiuos posakius matyti. Taip atsiranda dar viena nauja kategorija – simuliacija dėl suvokimo subjektyvumo. Žinoma, galima galvoti apie alternatyvas, tačiau žmogaus smegenys tokios jau yra, kad jose vis vien užsifiksuos tik naujo emocinio įspūdžio – ženklą, žymincio įvykį ar faktą, algoritmas. Visa kita liks tik foniniu triukšmu. Todėl P.Champagne yra priverstas pripažinti, kad veiksmas netaps įvykiu tol, kol nebus publikuotas.

Sveiki atvykę į hiperrealybę!

Esė apie tiesą ir melą.

Ko mes siekiame?

Pasakymas, jog žmogus visada siekia *žinoti*, skamba tikrai išdidžiai ir skambiai. Tačiau yra labai didelis skirtumas tarp žinoti, kaip yra iš tikrųjų ir žinoti, kaip norisi kad būtų iš tikrųjų. Iš esmės tai yra senos antikinės antinomijos tarp tiesos ir nuomonės postmodernioji tąsa. Tikrai šiuolaikinis žmogus pasakytų, jog abu *žinojimo* pobūdžiai yra lygiai teisingi, nes, anot jo, tikrosios tiesos nėra ir negali būti, tad kiekviena žmogaus nuomonė *a priori* yra savaip teisinga ir privaloma būti priimama bei gerbiama pasaulinės visuomenės, nepriklausomai nuo jos turinio. Tačiau palikime šiuos paradoksaliai skambančio tiesos reliatyvizmo ieškojimus ir pereikime prie konkretaus dalyko – žiniasklaidos – kuri ypač padeda žmogui *sužinoti* (veikiausiai, tikrai susidaryti vienokią ar kitokią nuomonę).

Spauda

Iš pradžių apžvelgsiu istoriniu požiūriu pirmiausia masinės žiniasklaidos priemonę – spaudą. Dabar Lietuvoje turime šimtus įvairių leidinių – nuo katastrofiškai emancipuotų, sekso ištroškusių moterų auditorijai tinkančių ir kvailybe (gal demoniškumu) alsuojančių cosmopolitanų, iki beveik padorių bei rimtų *Veido* ar verčiamo *Scientific American*. Šiaip ar taip, rimtųjų leidinių skaičius ir populiarumas apgailėtinai menkas, todėl apie juos neverta net kalbėti. Bet dabar ne apie tai. Štai geltonojoje spaudoje, kuri yra dominuojanti, tegalima rasti viešųjų ryšių specialistų sukurtus

„žvaigždžių“ gyvenimų ypatumus, kurie suponuoja nelabai pasiekiamus bei išskirtinai kvailius trokštamus žmogaus įvaizdžius. Nereikėtų pamiršti ir korumpuotų didžiųjų informacinių leidinių. Juose apstu užsakovų straipsnių, jiems daroma įtaka iš užsienio (daugiausiai Rusijos) slaptųjų tarnybų, stambių Lietuvos verslininkų ar įmonių pusės. Kitaip tariant, visuomenės informavimą keičia tikslingas bei suplanuotas *brainwash'as*. O galiausiai žvilgsnis užkliūva už ypač pakvaišusiųjų auditorijoms skirtų žurnaliūkščių, kvapą gniaužiančiais pavadinimais „Lemtis“ ar „Būrėja“. Jų populiarumas akivaizdžiai parodo, jog daug kam čakros atvėrimas atrodo veiksmingesnis galvos skausmo gydymas už aspiriną.

Televizija

Antra stambi žiniasklaidos priemonė yra televizija. Vėlgi, be informacinių laidų (taipogi nelabai skaidrių) visą likusį televizijai skirtą laiką užima falšas. Preparuoti bei režisuoti vaizdeliai iš tokių klaidžių laidų kaip „Kelias į žvaigždes“ ar vienos į kitą panašos gyvenimo būdo laidos formuoja visišką tamsuolį, kurio žinios apsiriboja išgalvotų personažų ir jų istorijų atmintinu išmanymu. Televizijoje gausu koncertų, kuriuose figūruoja bandonijų, povilaičių bei delfinų anti-muzika. Tokių prisiziūrėjusi liaudis pasijunta esanti labai muzikali. Na, ir be abejo, kaimenės ir tuntai reklamos – to neišvengia jokia *mas medijos* priemonė. Tačiau kad ir kiek Johnas Smithas plyšaus apie švarą ar manekenė kratys žvilgantį peruką, nuo to realybė nepasikeis.

Internetas

Ir galiausiai prieiname sąlyginai neseniai atsiradusį internetą. Dar ir dabar jis yra išlikęs kaip kone vienintelė informacinė erdvė, kur dar galima išreikšti dreskiančią tiesą, pavyzdžiui asmeniniame tinklalapyje ar *bloge*. Šitai turi ir minusų, kadangi kenksminga propaganda iš piniginių rankų taip pat sklinda visais azimutais (pvz. Politinių partijų ar politikų tinklalapiai). O žmonėms daug lengviau pastebėti ir būti paveikiamiems intensyvesnės bei įtaigesnės informacijos/dezinformacijos. Tačiau ne tai baisiausia. Nebūtų mūsų liberalioji demokratija demokratiška, jei net ir čia nepastatytų savų cerberijų, saugančių XXI amžiaus prievartinės tolerancijos menamus idealus. Ir čia pradeda veikti su laikraščiais (pabrėžiu – populiariais) ir televizija (taipogi populiaria) beveik susidorojusi „dorovės policija“. Šiaip ar taip, internetas realios informacijos požiūriu yra tyriausias ir gaiviausias gurkšnis melo dujų pritvinkusiame informaciniame ore.

Užburtas ratas?

Trumpai apžvelgus Lietuvos žiniasklaidą, peršasi uždaras ratas – kokia žiniasklaida, tokia ir visuomenė ir atvirkščiai. Tačiau mano nuomone šios problemos raktas slypi žmonėse. Kol mūsų visuomenė, prisimindama Rusijos okupacijos metu sėdėjimą ant melo adatos kone 24 valandas per parą, toliau nesistengs atskirti informacinių pelų nuo grūdų, tol realybė mums atrodys lyg žmogui, sergančiam glaukoma.

Emilis Kazlauskas

Fotoreportažas (1 dalis)

Akademinio politologų klubo ir „Sparnų“ komandos 2007-12-07 Kauno miesto savivaldybėje organizuoto Laikraščio „Sparnai“ reprezentacinio renginio ir diskusijos „Lietuvos politika ir kultūra jauno žmogaus akimis. Kaip aš prisidedu prie jų formavimo?“

Renginio dalyviai

„Sparnų“ redaktoriaus pavaduotojas Emilis Kazlauskas (kairėje) ir APK pirmininkas Justas Šireika.

Venesuela

El Conquistador (autorius prašymu tikrieji vardas ir pavardė neskelbiami)

Teritorijose, kurios šiuo metu priklauso Venesuelos valstybei, iki atvykstant Kristupui Kolumbui gyveno daugybė įvairių indėnų genčių. Pirmasis žmogus į žemę, kurią dabar žinome esant Venesuela, įžengė prieš šešiolika tūkstančių metų. Bėgant laikui skirtingose šalies dalyse susiformavo daug pirmykštės bendruomenės bruožus turinčių genčių. Pasak venesueliečių antropologo Miguelio Acosta Saigneso, tankiausiai apgyvendintas regionas buvo kalnuotos Venesuelos Andų vietovės. Taip pat svarbu pastebėti, jog gentys gyvenusios vandenyne pakrantėse arba kalnuose buvo sėslios, o tos kurios gyveno vietovėse apaugusiose atogrąžų miškais i.e. Orinoco plynaukštėje, neturėjo pastovios rezidentinės teritorijos ir klajojo iš vienos į kitą. Manoma, jog prieš pat ispanų invaziją dabartinės Venesuelos teritorijoje gyveno nuo 350 tūkstančių iki 500 tūkstančių gyventojų.

Atradimas ir nukariavimas

Venesuela europiečių keliautojų buvo atrasta 1498 metais, kuomet italų jūrininkas Kristupas Kolumbas savo trečiosios kelionės metu pirmą kartą išsilaipino pakrantėje. Tačiau iš tiesų tikroji kolonizacija arba kaip ispanai tiksliau sako nukariavimas [La Conquista] prasidėjo kiek vėliau. 1522 metais buvo įkurtas Cumaná miestas, kuris buvo pirmoji ilgalaikė ispanų gyvenvietė Pietų Amerikoje. Beje įdomu paminėti, jog šalies pavadinimas kilo nuo ispaniško mažybinio Venecijos vardo [Venezuela]. Amerigo Vespucci būtent taip pavadino tą kraštą, kuris gyvenviečių išdėstymu pakrantėje jam labai priminė vandens apsemą Veneciją.

Pasklidus gandams apie neva didžiulius tauriųjų metalų bei perlų lobius, į Venesuelą buvo pradėta gabenti papildoma darbo jėga iš Afrikos. Įdomiausia, jog daugumą pirmųjų Venesuelos kolonizatorių iš Europos iš pradžių sudarė vokiečių migrantai, kurie buvo pasiųsti savo šalies bankininkų išgauti materialinę naudą iš Naujojo Pasaulio žemių, mat Ispanijos karūna buvo labai prasiskolinusi vokiečiams, tad siekdama atsiskaityti leido jiems keliauti į Venesuelą. Vis dėlto nerasdami mitinės El Dorado šalies bei nesutikdami jokios suvienytos genčių sąjungos pasipriešinimo tiek vokiečiai, tiek ir patys ispanai daug dėmesio nekreipė į šių teritorijų įsisavinimą, visas pajėgas nukreipdami į actekų ir inkų imperijas. Taigi galima sakyti, jog šis kraštas buvo paliktas santykinėje ramybėje bent šimtui metų.

Kolonijinis laikotarpis

Tik naujos augalinės kultūros – kakavos pupelių – atradimas pakreipė tolimesnį Venesuelos gyvenimą kita linkme. Iš Ispanijos plūstelėjo greitai pralobti troškusių migrantų banga. Išaugusią darbo jėgą paklausa kakavos plantacijose buvo imta dengti vergais iš Afrikos. Taigi laikui bėgant šalies visuomenėje susiformavo kastinė struktūra: aukščiausiuosius bei labiausiai privileijuotus sluoksnius sudarė migrantai iš Ispanijos [peninsulares] bei kreolai [criollos] – Amerikoje gimę ispanų palikuonys; socialiniais laiptais žemyn sekė maišytos rasės žmonių sluoksnis [pardos], kurie jau XVIII

amžiuje sudarė apie pusę visos populiacijos; dar žemesnė kasta buvo vergai iš Afrikos, kurie vis dėlto stovėjo aukščiau už vietinius gyventojus – indėnus. Tokią paradoksalią situaciją suponavo faktas, jog indėnai nebuvo fiziškai pajėgūs dirbti žemės ūkyje, todėl buvo traktuojami kaip visiškai netikusi rasė.

Kova dėl nepriklausomybės

Žvelgiant pro etninių grupių istorinės analizės prizmę reikia pažymėti, jog pirmieji, dar XVIII amžiaus viduryje dėl nepriklausomybės nuo Ispanijos karūnos, sukilo, Caracaso kreolų elito palaikomi, vargingųjų darbininkų sluoksniai, kurie rasės atžvilgiu buvo metisai [pardos, mestizos]. Sukilimas kilo dėl vietinių nepasitenkinimo Ispanijos dominuojančia padėtimi kakavos pupelių prekyboje į užsienį. Kadangi sukilimas nebuvo visuotinis, rojalistų karinės pajėgos jį greitai numalšino.

Europoje vykstant Napoleono karams, į Ispanijos teritoriją įsiveržus prancūzų armijai, Užatlantės kolonijose prasidėjo bruzdėjimai. Ilgą laiką buvusi kitų Lotynų Amerikos kraštų šešėlyje, čia į pirmąsias gretas išsiveržė Venesuela. Caracaso baltųjų kreolų elito pajėgos, vadovaujamas Francisco de Mirandos laikinai nuvertė Ispanijos sosto vietininkus Caracase ir paskelbė nepriklausomybės aktą. Vis dėlto šiai akcijai dėl vieno miesto (Caracaso) dominavimo nepritarus gretimų Coro, Maracaibo ir Gayanos miestų atstovams, La Paria Boda [Linksmi kvailoji Respublika] kaip ją vėliau pavadino istorikai, žlugo. Prie šios nesėkmės taip pat galima priskirti ir pačių Venesuelos gyventojų nevieningumą ispanų atžvilgiu – sukilimą inicijavę kreolai nesulaukė deramos pagalbos iš daugumą gyventojų sudariusių metisų.

Po keleto metų Simono Bolívaro suburti vietų lyderiai [caudillos] sugebėjo įtikinti paprastus gyventojus, jog bendras priešas yra ne kreolai patriotai, o patys ispanai, todėl vardan šalies laisvės reikia veikti vieningai. Subūręs pakankamai galingas pajėgas, jis sugebėjo nuversti ispanų gubernatorių nuo valdžios daugelyje administracinių centrų, kol galų gale paskelbė apie Didžiosios Kolumbijos [Gran Colombia] nepriklausomybę nuo Ispanijos. Į šios valstybės teritoriją įėjo dabartinė Venesuela, Kolumbija ir dalis Ekvadoro. Per šiuos karus dėl nepriklausomybės žuvo kone pusė visos baltųjų populiacijos gyvenusios šalyje. Tad absoliučiai didžiausia rasine grupe tapo „spalvotieji“, kuriuos sudarė metisai, mulatai bei sambai.

Caudillismo periodas bei demokratija

Nuo pilietinių karų pavargusi šalis keletą dešimtmečių gyveno santykinės taikos sąlygomis. Tai lėmė nuosaikiai konservatyvus caudillo José Antonio Páez valdymo periodas, kada pakilus pasaulinėms kavos kainoms vietiniai gyventojai gaudavo ganėtinai didelį pelną eksportuodami savo produkciją į užsienį. Kavos auginimas buvo kur kas mažiau darbo reikalaujanti žemės ūkio sritis, todėl pamažu išnyko vergija, virtusi sezoninėmis talkomis. XIX amžiaus penktajame dešimtmetyje kavos kainoms pradėjus kristi, politinė situacija Venesueloje pa-

šlijo. Susiformavo dvi grupės konkuruojančios dėl valdžios – Páezą palaikantys konservatoriai ir liberalai. Netikėtai, paties prezidento iniciatyva, valdžios perėmėju buvo paskirtas liberalų atstovas generolas José Tadeo Monagas, kuris iš tiesų nebuvo toks liberalus kokiu dėjosi ir neilgai trukus savo pirmtaką pasodino į kalėjimą, o jo partiją išvijo iš parlamento. Taip prasidėjo tikrasis diktatūrinis istorinis laikotarpis.

Nepaisant visko, pirmieji diktatoriai „liberalai“ tokie kaip Juanas Crisóstomo Falcónas arba Antonio Guzmánas Blanco iš tiesų buvo daugmaž nuosaikūs opozicijos ir visos visuomenės atžvilgiu. Vėliau po politinės suirutės valdžią užgrobęs jėga Cipriano Castro bei po jo valdęs Juanas Vicente Gómezas „stengėsi“ įvykdyti visus valdžios tapimo despotija reikalavimus. Pastarasis, beje, net buvo (pseudo)moksliskai įforminęs savo autoritarinį valdymą – neva tokia šalis kaip Venesuela, kurios daugumą gyventojų sudaro žemųjų rasių atstovai (metisai, negrai ir indėnai), gali išgyventi tik valdoma autoritariniu būdu. Visuomenės socialiniai lygmenys buvo labai griežtai apibrėžti rasinės priklausomybės ir buvo išlikę beveik nepakitę nuo pat Conquistos laikų.

Naftos atradimas bei jos didėjanti paklausa pasaulio mastu suponavo situaciją, jog gyventojų padėtis taip pablogėjo dėl valdžios rūpinimosi tik naftos išgavimo pramone, kad šie, po paskutinio diktatoriaus mirties, suorganizavo demokratinį judėjimą, kurio pergalė Venesuelą įkėlė į naują istorijos periodą. Demokratizacija vyko iš lėto su trumpais pertrūkiais dėl įvairių nesklaidumų susijusių su kai kurių valdininkų nenoru atsakyti valdžios po pralaimėtų rinkimų. Tačiau tai tęsėsi tik iki XX amžiaus pabaigos, kuomet į valdžią atėjo kairysis populistas Hugo Chávezas Frías, pardėjęs konstitucinę pertvarką neva vardan skurdžiausių visuomenės sluoksnių, ypatingai indėnų, geresnio gyvenimo. 1998 metus galima traktuoti kaip datą žyminčią demokratijos laikotarpio pabaigą.

Dabartinė etninė situacija

O kas gi lėmė tai, jog į valdžią atėjo asmuo deklaravęs savo atstovavimą vienos (daugiausia indėnų, metisų) etninės grupės interesams? Kaip jau buvo paminėta anksčiau, Venesuela nuo pat ispanų invazijos pradžios buvo rasiniu pagrindu ganėtinai vienyta šalis. Tai sąlygojo nedidelis kiekis imigrantų iš Europos, kurių absoliučią daugumą sudarė vyrai. Taigi rasių maišymasis buvo neišvengiamas ir pakankamai spartus procesas. Be to, didžiausių traukos centrų Meksikos ir Peru šešėlyje Venesuela niekad neturėjo didelės „nemaišytų“ baltųjų rasės atstovų bendruomenės. Šiuo metu baltieji tesudaro vieną penktąją visų Venesuelos gyventojų, tuo tarpu etninė grupė, kurių protėviai buvo kilę iš Afrikos užima vieną dešimtąją visos šalies populiacijos. Pati mažiausia etninė grupė yra vietinių gyventojų, indėnų, kurie įvairiais skaičiais gali sudaryti nuo 1 iki 2 % Venesuelos piliečių. Likę apie 70% gyventojų yra mišrios kilmės. Tad nenuostabu, kad esant tokiai situacijai atstovavimas šiai etninei grupei buvo nepaprastai stiprus koziris rinkiminėje kovoje.

Žiniasklaidos spąstuose

Julija Kaminskaitė

Šiandien žiniasklaida yra vienas labiausiai eskaluojamų žodžių: žiniasklaida - ketvirtoji valdžia, žiniasklaida - visuomenės nuomonės raiška, žiniasklaida - politkos kontrolė, žiniasklaida - piliečių socializacijos įrankis. Sąlyginai žiniasklaida galima vadinti pirmąjį žmonių pasikeitimą informacija. Pirmąją spausdintą knygą laikoma "Diamond Sutra", kuri buvo išspausdinta 868 Kinijoje. Žinoma, didžiausia paspartis žiniasklaidos atsiradimui buvo 1453 metais J. Gutenbergo išrastas spausdinimo presas. Laikraščių raidos atskaitos tašku laikomi 1612 metai, kada atsirado pirmieji angliški laikraščiai. Pati žiniasklaidos sąvoka atsirado apie 1920 metus anglosaksų šalyse, kuomet buvo pradėti masiškai leisti laikraščiai ir transliuoti radijo programos, t.y. kada informacijos tiekimas pasiekė pakankamai aukštą technologijų lygį ir tapo svarbus visuomenės nuomonės formavimui, politikos populiarinimui ir ekonomikai.

Žiniasklaida apima spaudą, radiją, televiziją ir internetą. Lietuviškas terminas žiniasklaida atsirado Lietuvai atgavus nepriklausomybę, 1990 metais, prieš tai buvo vartojamas tarptautinis terminas "medija". Akivaizdu, kad po Lietuvos nepriklausomybės žiniasklaida atliko itin svarbų vaidmenį: apie 80 procentų žmonių tikėjo žiniasklaidos perduodama informacija, t.y. pasitikėjimas žiniasklaida viršijo pasitikėjimą bažnyčia. Realybės supratimas siejosi su žiniasklaidos perduodama informacija, jos kuriama realybės vaizdu. Įvykiai, kurie nebuvo viešai perduoti žiniasklaidos priemonėmis, viešumoje buvo tarsi neįvykę. Iki šiol manoma, kad žiniasklaida yra laisvos demokratinės visuomenės simbolis. Visa tai vėlgi patvirtina Lietuvos pavyzdys: demokratiškėjant ir didėjant požiūrių laisvei, daugėjo laikraščių, televizijos kanalų, radijo, galiausiai į Lietuvą atkeliavo ir elektroninė (interaktyvioji)

žiniasklaida - internete pateikiamos žinios ir naujienos.

Elektroninė žiniasklaida šiandien yra rimta konkurentė spaudai, televizijai ir radijui. Elektroninė žiniasklaida į Lietuvą taip pat atėjo po nepriklausomybės atgavimo (iki nepriklausomybės Lietuvoje formaliai nebuvo nė vieno kompiuterio, taigi ir nė vieno interneto vartotojo). Akivaizdu, kad elektroninės žiniasklaidos atsiradimui didelę įtaką padarė komercija ir spartus technologijų vystimasis. Interneto populiarumas prasidėjo nuo leidėjų anonų talpinimo elektroninėje terpėje, taip skatinant skaitytojus domėtis jų teikiama straipsniais. Augant auditorijai, internete buvo pradėta talpinti reklama, taip atsiradus finansavimui kūrėti tinklalapiai ir portalai. Dabar interneto tempai ir nuolatinis tobulėjimas leidžia kur kas sparčiau pateikti informaciją nei tai daro kitos žiniasklaidos priemonės, pavyzdžiui, palaikyti dvipusį ryšį, daryti apklausas, netgi rengti konferencijas. Šiuolaikiniame pasaulyje gyventi be elektroninės žiniasklaidos, kurios svarba vis didėja, darosi beveik neįmanoma. "Beveik" todėl, kad šiandien Lietuvos visuomenė dar nėra laikoma pakankamai kompiuterizuota ir nėra išsivystęs poreikis atlikti kiek įmanoma daugiau neišeinant iš namų. Turiu omeny, kad mes vis dar einame apsipirkinėti į paprastas, o ne elektronines parduotuves, bilietus įsigyjame dažniau bilietų kasose, nei internetinėse svetainėse ir t.t. Kokios pasekmės laukia elektroninei žiniasklaidai įgyjant vis didesnę vaidmenį, manau, prognozuoti nėra itin sudėtinga. Užtenka pasidomėti "interaktyvesnėmis" valstybėmis ir paaiškės, kad yra ir minusų, ir plusų. Pliusai siejami su patogesniu ir greitesniu tempo gyvenimu, minusai - su visuomenės svetimėjimu ir jautrumo sumažėjimu.

Elektroninė žiniasklaida ir kitos žiniasklai-

dos priemonės šiandien nebeturi tokio lemiamo vaidmens, kokį turėjo iškart po nepriklausomybės. Apklausos rodo, kad šiuo metu žiniasklaida pasitiki 57 procentai gyventojų. Galima įtarti, kad tokį sumažėjimą lėmė žiniasklaidos priemonių gausa ir įvairovė, jų nuomonių ir interesų skirtingumas. Pateikiama pesimistinė informacija formuoja neigiamą atmosferą visuomenėje. Dabar sukurtas žiniasklaidos įvaizdis teigia, kad žiniasklaida tiesiog siekia skandalo ir kuo didesnio dėmesio sukonzentravimo į atitinkamą informacijos sklaidėją. Akivaizdu, kad toks įvaizdis neiškelia tiesos atskleidimo kaip prioriteto. Pavyzdžiui, vidaus reikalų ministro R. Čiupailos skirti trylikieji atlyginimai apskričių viršininkams ir jų pavaduotojams šiuo metu žiniasklaidos interpretuoti itin neigiamai, pabrėžiant kad tai mokama iš mokesčių mokėtojų pinigų. Prie ko tai veda, manau, kiekvienam aišku. Šiuo metu labiausiai nepasitikima Seimu ir kitomis valdžios institucijomis, regis, toks požiūris išsilaikys dar ir ilgai. Juk žvelgiant iš kitos pusės, žiniasklaida nepaaiškina visuomenei, už ką ir kodėl skiriami tie trylikieji atlyginimai. Kyla, deja, retorinis klausimas: "Jeigu visuomenė būtų aiškiai ir teisingai informuota, gal turėtume kiek kitokį požiūrį į politiką ir apskritai, mus supančią aplinką?". Šis klausimas nepraras aktualumo, kol nepakis žiniasklaidos įvaizdis, kol nebus pradėta siekti konsensuso, tarp populiarumo ir teisybės.

Akivaizdu, kad žiniasklaida labai platus, aprėpiantis kone visas sferas terminas. Žiniasklaidos raida ir tobulėjimas tiek pasaulyje, tiek Lietuvoje daro itin didelę įtaką. Tikriausiai ne veltui ji vadinama jau ne ketvirtąja, o pirmąją valdžia. Kol kas aišku tik tai, kad visuomenė sukūrė žiniasklaidą kaip socializacijos garantą, o dabar pati visuomenė yra kuriama žiniasklaidos.

Fotoreportažas (2 dalis)

"Sparnų" vyriausiasis redaktorius bei vienas iš laikraščio idėjos autorių Ignas Kalpokas

Neformali diskusija

James Clifford „Kultūros problema“

Skaitytojas Skalpas

James Clifford knyga „Kultūros problema: XX amžiaus etnografija, literatūra ir menas“ – ištis neeilinė knyga, metanti iššūkį antropologijos konvencijomis, suteikianti galimybę naujai pažvelgti į kultūras formuojančius veiksnius ir sąveikas. Pasitelkdamas konkrečius pavyzdžius, autorius kalba apie gyvenimą kultūroje, tarp kultūrų ir po kultūros. Ne veltui C.Geertz tvirtina, jog „Cliffordo įtaka – milžiniška, nes jis pateikia naują kultūros studijų perspektyvą, kuri niekada nebūtų kilusi iš pačios antropologijos“.

Šioje knygoje J.Clifford aptaria XX amžiaus požiūrius į etnografiją ir jos duomenų rinkimo metodus bei rezultatų pateikimą. Griaul'is, Conradas, Malinowskis, Segalenas, Leirisas, Césaire'as – visi jie randa savo vietą daugiau nei penkiuose šimtuose puslapių. Tačiau tuo pat metu nedvejojant galima teigti, kad šių žmonių darbai yra tik fonas arba iliustracija – tikruoju objektu tampa pačių vakariečių sąmonės raida, po-

žiūrio į kitas kultūras kaita. O šios kaitos trajektorija gana sudėtinga, priklausoma nuo daugelio kintamųjų.

Antrasis objektas – gentinio meno supratimas, jo kelionė nuo turgų iki prestižinių muziejų. Net ir šiandien nėra nusistovėjusio požiūrio į šiuos objektus. J.Clifford gina jų kaip savarankiškų objektų, o ne abstrakčių visumų, liudijančių vienos ar kitos etnografinės arba meninės koncepcijos teisingumą, statusą, priešinasi bandymams įterpti gentinį meną į kokias nuos iš karto paruoštas vakarietiškas kategorijas.

Trečiasis, ne mažiau įdomus knygos objektas – gyvenimas pasaulyje, kuriame „Kultūrinis“ skirtumas jau nereiškia stabilus, egzotiško kitokumo; „aš“ – „kitas“ santykiai vis mažiau siejasi su esme ir vis daugiau su galia bei retorika. Virš visos lūkesčių, siejamų su autentiškumu kultūroje ir mene, struktūros pakibo abejonė.“ Tai kultūros, kaip autentiško darinio, išlikimo glo-

balizuotame pasaulyje klausimas. Aptardamas kultūrų tarpusavio sąveiką, J.Clifford iškelia optimistišką viltį, jog kultūros gali vaisingai bendradarbiauti, skolindamos viena kitai tam tikrus elementus, tačiau kartu tuos „skolinius“ priderindamos ir pritaikydamos saviems kontekstams.

Galiausiai autorius bando atsakyti į klausimą, ką išvis šiandien reiškia būti kultūriškai unikaliam bendruomene šiandienos pasaulyje. Ar įmanoma atgauti kultūrą, jei ji buvo prarasta? Ar mes turime kriterijus, pagal kuriuos galime nustatyti, kas gali vadintis unikaliam bendruomene, o kas – ne? Į šiuos sunkius klausimus atsakymus bando surasti J.Clifford.

Taigi ši knyga neabejotinai yra aktuali ir verta dėmesio. Tiek dėl temų aktualumo ir įvairovės, tiek dėl skaitymo lengvumo, tikrai nebūdingo daugeliui panašių tekstų. Naujų minčių ir idėjų šaltinis garantuotas!

Skaitytojo skalpo manifestas

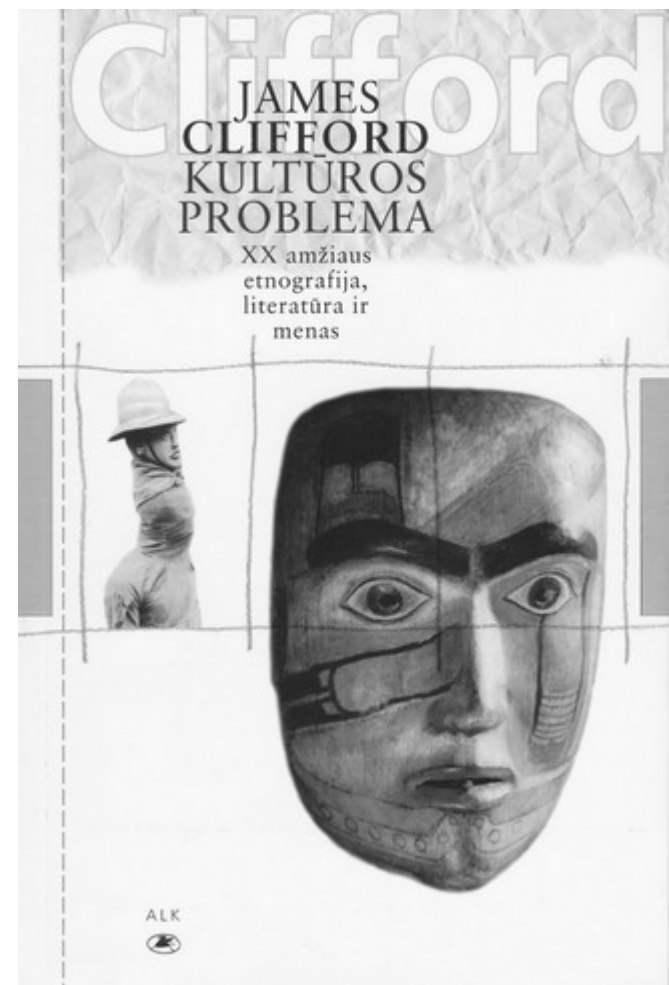
Gerbiamieji,

neabejoju, kad pastebėjote, jog jau kurį laiką recenzijų skiltį laiko okupavęs skaitytojas skalpas. Žinoma, esu dėkingas už privilegiją nuolat dalintis savo įspūdžiais su „Sparnų“ skaitytojais, tačiau turiu pabrėžti, kad vertinu demokratiją ir nuomonių įvairovę. Šiuo metu matau šias recenzijų skilties problemas:

- Visos recenzijos atspindi tik subjektyvią skaitytojo skalpo nuomonę;
- Nesama diskusijų;
- Nesama konkurencijos, kuri skatintų tobulėjimą;
- Pasirenkamos tik tos knygos, kurios įdomios skaitytojui skalpui;
- Skaitytojas skalpas vos spėja skaityti;
- Skaitytojas skalpas nesupranta, kodėl niekas nenori jam mesti iššūkio;

Skaitytojas skalpas jaučiasi nejaukiai būdamas toks išskirtinis. Todėl skaitytojas skalpas nuoširdžiai prašo visų, besidominčių literatūra, tiek grožine, tiek mokslinė, ateiti jam į pagalbą recenzijų skiltyje. Jis tikisi, kad bendradarbiavimas ir sveika konkurencija padės išplėsti temų įvairovę ir suteiks galimybę tobulėti tiek jam, tiek jo naujesiems kolegoms.

Pagarbiai,

Jeigu perskaitėte įdomią, intriguojančią, naudingą, įkvepiančią ar erzinančią knygą, savo recenzijas (gali būti labai šališkos) siųskite **“Sparnams”**: sparnai.info@gmail.com.

LAIKRAŠČIO “SPARNAI” PARTNERIS:
AKADEMINIS POLITOLOGŲ KLUBAS

Forumas

Ar žiniasklaida išties informuoja? O gal atlieka visiškai kitokią funkciją? Jei taip, kokią?

Rytis Slatkevičius

Teorinė ir oficialiai deklaruojama paskirtis, žinoma, yra informacinė. Realiai žiniasklaida ją ir atlieka, tačiau rinkdamasi apie ką informuoti, o apie ką, ne. Tai gali būti panaudojama (ir yra?) visuomenės nuomonės formavimui.

Aivaras Jakubauskas

Morfologine prasme informuoti ir yra vienintelė ir esminė jos funkcija, todėl manau, jog žiniasklaidos vardu vadinti kažkokius kitus informacijos srautus būtų absurdiška. Vadinas, žiniasklaida informuoja. Tiesa, kai kuriais atvejais žiniasklaidos priemonėm piktavališkai naudojamos skleidžiant ideologiją ar tiesiog darant karjerą, bet apskritai manau, jog žiniasklaida vadinti kažką, kas neatlieka informavimo funkcijos, tiesiog negalima.

Eglė Tubelytė

Žiniasklaida tikrai suteikia informacijos, pateikia faktus, kurie paprastai yra tiesa. Tačiau šioje vietoje užkliūva žodis „paprastai“. Manau, kad pagrindinis žiniasklaidos trūkumas yra jos subjektyvumas, pridengtas oficialaus objektyvumo kauke. Ne veltui medijos yra laikomos ketvirtąja valdžia, kadangi jos labai lengvai gali manipuliuoti žmonių požiūriais į vienus ar kitus dalykus. Spauda, televizija akivaizdžiai formuoja visuomenės mąstymą, netgi politines pažiūras. Masės žmonių aklai tiki laikraščiais, televizija ir tas tikėjimas neretai tampa tiesiog absurdiškas, kai savo nuomonės teisingumas yra grindžiamas vieninteliu sakiniu: „Taip rašė laikraštyje/ Taip rodė per televizorių.“ Todėl esu įsitikinusi, kad nors žiniasklaidos pagrindinė funkcija ir yra informuoti, realybė toli gražu kitokia. Dėl to niekuomet nepasitikiu informacija, gauta iš vieno šaltinio – stengiuosi faktus patikrinti kitoje spaudoje ar televizijos laidoje.

Kokia žiniasklaidos rūšimi (televizija, laikraščiais, internetine žiniasklaida) pasitikite labiausiai? Kodėl?

Aivaras Jakubauskas

Labiausiai pasitikiu internetine žiniasklaida ir netgi user-generated content. Visų pirma, internetinė žiniasklaida kiekvieną akimirką bent 5 žingsniais lenkia bet kokią kitą jos rūšį. Su ja konkuruoti gali nebent radijas ir ypatingais atvejais televizija. Visų antra, internetinė erdvė apskritai kaip ir nėra niekieno kišenėje, t.y. esama begalės šaltinių su įvairiausiais interesais. Žinoma, šis faktas gali nulemti informacijos iškraipymą, tačiau pati šaltinių gausybė, mano nuomone, gerokai prafiltruoja tuos informacijos srautus, kitaip tariant, jei ir pa-

skleidžiama neteisinga informacija, dažnai atsiranda bent vienas, sumanęs ją patikrinti.

Eglė Tubelytė

Niekuomet nesikliauju tik viena žiniasklaidos rūšimi ir informaciją tikrinu keliuose šaltiniuose. Paprastai tai yra televizija ir laikraščiai. Internetine žiniasklaida ne itin pasitikiu, ji man neatrodo patikima. Internete gausu netikros informacijos, komercijos, bulvarinių internetinių svetainių ir tampa sunku atskirti, kuri informacija yra rimta, o kuri – tik bulvarinis tekstas, skirtas pritraukti daugiau svetainės lankytojų. Galbūt šiai žiniasklaidos rūšiai dar reikia laiko, kad Lietuvoje ji pasiektų aukštą, pagarbos vertą lygį.

Junija Tamošiūnaitė

Internetine žiniasklaida. Keista, tačiau mano pasitikėjimas sietinas su įpročiu – patogiausia naudotis internetu.

Ką, Jūsų nuomone, pirmiausia reikėtų keisti šiandieninėje Lietuvos žiniasklaidoje?

Rytis Slatkevičius

Reikėtų didesnio atvirumo išorės nuomonei, stengtis nepiršti savo nuomonės, bet pažiūrėti į tą patį dalyką iš kelių skirtingų pozicijų. Pastaruoju metu teko susidurti su žiniasklaidos nuomonės piršimu apie vieną mane gana stipriai liečiantį dalyką. Buvo peršama neigiama nuomonė, straipsnis iškart rašomas turint nusistatymą, kad reikia parašyti neigiamą straipsnį. Bendraujant su tais žurnalistais ir nesutinkant su jų „pagauta“ mintimi, buvo tiesiai šviesiai pasakyta: jūs nesutinkate - rasim, kas sutiks. To neturėtų būti.

Eglė Tubelytė

Tai, matyt, sunkiai įmanoma, bet reikėtų siekti, kad žiniasklaidoje liktų mažiau manipuliacijos ir daugiau tikros, objektyvios informacijos. Iš vienos pusės yra gerai, kad medijos formuoja visuomenės pasaulėžiūrą, tačiau Lietuvoje jų įtaka tapo pernelyg didelė. Taip pat privalu keisti pačią informacijos tematiką. Žiniasklaida taikosi prie žmonių poreikių, kurie Lietuvos visuomenėje yra gana iškreipti. Žmonės masina kriminalinės naujienos, nusikaltimai, tai gąsdina, tačiau iš tiesų žmonės trokšta tai matyti ir apie tai skaityti, nes tai įdomu. Tai sukelia diskusijų ir intrigų. Dar viena ypač visuomenę dominanti tema yra įžymybių asmeniniai gyvenimai. Pastaroji informacija yra bevertė, tačiau žmonės jos trokšta, todėl laikraščiuose, televizijoje bei internete jos apstu. Štai tokios temos, mano nuomone, nepaprastai smukdo Lietuvos žiniasklaidos lygį. Tačiau užsuktas uždaras ratas – žiniasklaida duoda tai, ko nori vartotojas, o vartotojas skaito/žiūri tai, ką duoda žiniasklaida ir

nė viena pusė nesiruošia keistis.

Bet aš manau, kad permainoms seniai atėjo metas ir privalu šalies žmones supažindinti ne tik su smurtu bei pop žvaigždėmis, bet ir su šalies bei pasaulio kultūriniu gyvenimu, daugiau dėmesio skirti žmonių pilietiškumui, politinio gyvenimo aktualijas paversti labiau prieinamas ir suprantamas eiliniam piliečiui. Labai svarbu suprasti, kad norime ar ne, tačiau žiniasklaida daro labai didelę įtaką žmonių suvokimui bei pažiūroms ir būtent medijos atsakingos už tai, koks yra Lietuvos visuomenės sąmoningumas ir IŠSILAVINIMAS.

Junija Tamošiūnaitė

Mažiau „sulčių spausti“ iš nereikalingų „žvaigždžių“ gyvenimų detalių. Aktualūs ne tik „KIZ“ skandalai, tačiau ir paprastų žmonių išgyvenimai, neįprastos istorijos. Žiniasklaida turėtų atsikratyti „kičinės“ pusės.

Kokia, Jūsų nuomone, turėtų būti pagrindinė žiniasklaidos funkcija? Ar ji yra įgyvendinama? Kokią funkciją žiniasklaida atlieka šiuo metu?

Rytis Slatkevičius

Galima tik pasvajoti apie tobulą žiniasklaidą. Esmė tame, kad ji niekada neatitiks visų visuomenės grupių interesų, kadangi jie pakankamai prieštarauja vieni kitiems. Tačiau, kaip jau minėjau, žiniasklaida turėtų stengtis *informuoti*, o ne piršti tam tikrą nuomonę.

Aivaras Jakubauskas

Kaip jau minėjau, pats žodis 'žiniasklaida' man neatsiejamas nuo informacijos sklaidos prasmės. Mano nuomone, Lietuvoje (kaip suprantu, čia kalbama apie Lietuvos žiniasklaidą) ji yra įgyvendinama, tačiau galima prikibti prie to, kaip, koku lygiu ji yra įgyvendinama. Taip pat, mano nuomone, Lietuvos žiniasklaidos priemonės pateikia pernelyg didelį kiekį nereikalingos informacijos ir pernelyg mažą kiekį tikrai svarbių žinių. Tad atsakant į funkcijos klausimą, ko gero galima teigti, jog Lietuvoje žiniasklaidos funkcija išsigimusi, nukrypusi nuo esminių tikslų arba jiems suteikia ne tuos prioritetus.

Junija Tamošiūnaitė

Informuoti apie tai, kas reikalinga vaikams, paaugliams, suaugusiems, senjorams. Teikti naudą visiems visuomenės sluoksniams. Tai įgyvendinama, tačiau Lietuvos žiniasklaidos struktūra turi būti redaguota. Kaip minėjau, per daug saldaus akių dūmimo.

Pasiūlymus, klausimus ir komentarus įvairiomis temomis siųskite sparnai.info@gmail.com
Dėkojame komentatoriams!

